

Bakalářská práce

Finanční gramotnost studentů Technické univerzity Liberec

Studijní program:

B0413A050006 Podniková ekonomika

Studijní obor:

Management služeb

Autor práce:

Tereza Urbanová

Vedoucí práce:

Ing. Lenka Strýčková, Ph.D.
Katedra financí a účetnictví

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Finanční gramotnost studentů Technické univerzity Liberec

<i>Jméno a příjmení:</i>	Tereza Urbanová
<i>Osobní číslo:</i>	E19000077
<i>Studijní program:</i>	B0413A050006 Podniková ekonomika
<i>Specializace:</i>	Management služeb
<i>Zadávající katedra:</i>	Katedra financí a účetnictví
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022

Zásady pro vypracování:

1. Peníze v životě člověka.
2. Finanční gramotnost a ochrana spotřebitele.
3. Stav finanční gramotnosti v České republice.
4. Průzkum a zhodnocení finanční gramotnosti studentů TUL.
5. Návrhy opatření pro zvýšení finanční gramotnosti studentů TUL.
6. Doporučení a závěr.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

Jazyk práce:

30 normostran

tištěná/elektronická

Čeština

Seznam odborné literatury:

- BRABEC, Jiří, 2011. *Finanční gramotnost: srozumitelně a bez překážek*. Plzeň: ABC Finančního vzdělávání. ISBN 978-80-905057-0-4.
- REJNUŠ, Oldřich, 2014. *Finanční trhy*. 4. vyd. Praha: GRADA Publishing. ISBN 978-80-247-3671-6.
- SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL, 2020. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-2886-0.
- ŠKVÁRA, Miroslav, 2011. *Finanční gramotnost*. Praha: M. Škvára. ISBN 978-80-904823-0-2.
- ZAKAITYTE, Asta, 2017. *Financial Literacy Education: Edu-Regulating our Saving and Spending habits*. Berlin: Springer-Verlag. ISBN 3319550160.
- PROQUEST, 2021. *Databáze článků ProQuest* [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [cit. 2021-09-30]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz>.

Konzultant: Tomáš Rys, oblastní ředitel Favour finance

Vedoucí práce:

Ing. Lenka Strýčková, Ph.D.

Katedra financí a účetnictví

Datum zadání práce:

1. listopadu 2021

Předpokládaný termín odevzdání: 31. srpna 2023

L.S.

doc. Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.
děkan

Ing. Martina Černíková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. listopadu 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Finanční gramotnost studentů Technické univerzity Liberec

Anotace

Bakalářská práce na téma Finanční gramotnost studentů TUL se věnuje problematice finanční gramotnosti v České republice. Hlavním cílem bakalářské práce je na základě dotazníkového šetření zjistit, jestli se úroveň finanční gramotnosti zvyšuje nebo snižuje v průběhu studia. Teoretická část se věnuje penězům v životě člověka od historie po současnost. Další kapitola poskytuje náhled do finančního vzdělávání a ochrany spotřebitele v České republice. Praktická část vyhodnocuje získaná data studentů bakalářského stupně studia na Technické univerzitě v Liberci, kteří byli hlavní cílovou skupinou dotazníkového šetření. V závěru práce jsou navržena opatření ke zvýšení finanční gramotnosti u studentů.

Klíčová slova

finanční gramotnost, finanční instituce, finanční trh, ochrana spotřebitele, peníze, vzdělávání

Financial Literacy of Students of Technical University of Liberec

Annotation

The bachelor's thesis on the topic Financial Literacy of Students of Technical University of Liberec looks into the issue of financial literacy in the Czech Republic. The main goal of the bachelor's thesis is to find out, on the basis of a questionnaire survey, whether the level of financial literacy increases or decreases during the course of study. The theoretical part is devoted to money in human life from the past to the present. The next chapter provides an insight into financial education and consumer protection in the Czech Republic. The practical part evaluates the data obtained from bachelor students of the Technical University of Liberec who participated in the survey and were the main target group. In conclusion some measures to increase financial literacy of students are proposed.

Key Words

consumer protection, education, financial literacy, financial institution, financial market, money

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat mé vedoucí bakalářské práce Ing. Lence Strýčkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, ochotu a vstřícnost, kterým přispěla ke vzniku této závěrečné práce. Poděkování posílám i studentům TUL, kteří ochotně poskytli potřebné informace pro vypracování praktické části. Na závěr velké poděkování patří i mé rodině a přátelům, kteří mi během studia byli velkou oporou.

Obsah

Seznam zkratk.....	13
Seznam tabulek.....	15
Seznam obrázků	16
Úvod.....	18
1 Peníze	20
1.1 Finanční trhy	21
1.2 Definice a funkce peněz.....	23
1.2.1 Vývoj peněz	23
1.2.2 Peníze v ekonomické vědě	26
1.2.3 Psychologie peněz.....	26
2 Finanční gramotnost	28
2.1 Gramotnost vs. ngramotnost.....	28
2.2 Finanční gramotnost vs. ngramotnost	29
2.2.1 Definice finanční gramotnost.....	29
2.2.2 Základní složky finanční gramotnost	31
2.3 Ochrana spotřebitele	32
2.3.1 Nástroj ochrany spotřebitele a role státu.....	33
2.3.2 Role finančních institucí.....	34
2.3.3 Finanční arbitr.....	36
2.4 Organizace zaměřené na finanční vzdělávání	36
2.4.1 Struktura finančního vzdělávání v České republice.....	37
2.4.2 Projekty zaměřené na finanční vzdělávání.....	40
2.5 OECD	42
3 Finanční gramotnost studentů TUL	44
3.1 Metodologie praktické části	44
3.2 Popisná statistika dotazníkového šetření.....	46
3.3 Vyhodnocení finančních postojů studentů TUL.....	48
3.4 Vyhodnocení finančních znalostí studentů TUL.....	53
3.5 Vyhodnocení dotazníkového šetření	64
3.6 Návrh opatření pro zvyšování finanční gramotnosti	67
Závěr.....	69
Seznam použité literatury	71

Seznam příloh.....	76
---------------------------	-----------

Seznam zkratek

AČPM	Asociace českých pojišťovacích makléřů
AHM	Asociace hypotečních makléřů
AKAT	Asociace pro kapitálový trh
CB	Centrální banka
ČAOC	Česká asociace obchodníků s cennými papíry
ČASF	Česká asociace společenství finančního poradenství a zprostředkování
ČBA	Česká bankovní asociace
ČLFA	Česká leasingová a finanční asociace
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EF	Ekonomická fakulta
EFPA	European Financial Planning Association
EU	Evropská unie
FG	Finanční gramotnost
FM	Fakulta mechatroniky
FP	Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
FS	Fakulta strojní
FT	Fakulta textilní
FUA	Fakulta umění a architektury
FZS	Fakulta zdravotnických studií
GDPR	General Data Protection Regulation
IBM	International Business Machines Corporation
KB	Komerční banka

MFČR	Ministerstvo financí České republiky
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
NOZ	Nový občanský zákoník
NSFV	Národní strategie pro finanční vzdělání
NUV	Národní ústav pro vzdělávání
OECD	Organisation for Economic Co-Operation and Development
OZ	Občanský zákoník
PIN	Personal Identification Number
PSFV	Pracovní skupina pro finanční vzdělávání
RVP	Rámcové vzdělávací programy
Sb.	Sbírky
SBFG	Systém budování finanční gramotnosti
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TUL	Technická univerzita Liberec

Seznam tabulek

Tabulka 1: Finanční instituce a jejich etické kodexy	34
Tabulka 2: Základní složky pro posílení jednotlivců dle OECD.....	42
Tabulka 3: Testové oblasti FG dle OECD.....	42
Tabulka 4: Struktura respondentů dle jednotlivých fakult a ročníku.....	46
Tabulka 5: Struktura respondentů dle velikosti místa bydliště	47
Tabulka 6: Struktura respondentů dle střední školy.	47
Tabulka 7: Struktura odpovědí na otázku: „Rozhodněte, která následujících pojištění jsou povinná a která ne.“.....	60
Tabulka 8: Vyhodnocení finančních znalostí studentů TUL	65

Seznam obrázků

Obrázek 1: Základní oblasti financí.....	21
Obrázek 2: Schéma definice finanční gramotnosti.....	32
Obrázek 3: Struktura odpovědí na otázku: „Ohodnoťte na škále 1 až 5, jak se nabízené varianty podílely na vašem finančním vzdělávání.“	48
Obrázek 4: Struktura odpovědí na otázku: „Zahrnoval výukový plán na vaší střední škole finanční gramotnost?“	49
Obrázek 5: Struktura odpovědí na otázku: „Vyděláváte si během svého studia svoje vlastní peníze?“	50
Obrázek 6: Struktura odpovědí na tvrzení: „Mám představu o svých příjmech a výdajích.“	52
Obrázek 7: Struktura odpovědí na otázku: „K čemu slouží sazba RPSN (roční procentí sazba nákladů)?“	53
Obrázek 8: Struktura odpovědí na otázku: „Jak vysoká je doporučená finanční rezerva domácnosti?“	54
Obrázek 9: Struktura odpovědí na otázku: „Jaký je rozdíl mezi kartou debetní a platební?“	55
Obrázek 10: Struktura odpovědí na otázku: „Během několika měsíců se zvýšila míra inflace. Jak se hodnotily peníze uložené v bance?“	56
Obrázek 11: Struktura odpovědí na otázku: „Který úvěr bude pro Vás jako dlužníka výhodnější, který má úrok 10% p. a., nebo ten úročený s 1% p. m.“	57
Obrázek 12: Struktura odpovědí na otázku: „Na spořicí účet si vložíte 1.000 Kč. Na tomto účtu neprovedete žádné platby ani výběry. Jaká bude výše kapitálu za 5 let, jestliže úrokovací období je roční a úroková sazba činí 2 % p. a.“	58
Obrázek 13: Struktura odpovědí na otázku: „O čem pojednávají výluky v pojistných podmínkách, když se zřizuje pojištění?“	59
Obrázek 14: Struktura odpovědí na otázku: „Co si představujete pod pojmem „diverzifikace“?“	61
Obrázek 15: Struktura odpovědí: „Osobní bankrot je soudem řízený proces v insolvenčním řízení. Věřitelům musíte zaplatit minimálně 30 % ze závazku. Jakým jiným slovem se dá osobní bankrot vyjádřit?“	62

Obrázek 16: Struktura odpovědí na otázku: „Jana Nová zadala příkaz k úhradě faktury. Banka nepřevedla peníze, jak měla, nýbrž až o 3 dny později. Ve smlouvě byla uvedena pokuta za pozdní uhrazení faktury. Ta byla p. Novou uhrazena, ale teď požaduje od banky náhradu škody. Kam se má p. Nová obrátit?“63

Obrázek 17: Struktura odpovědí na otázku: „Spotřebitel, jakožto nakupující, mívá na trhu slabší postavení. Jakou pomocnou ruku ve formě systému pravidel, práv a povinností mu Ministerstvo financí (a nejen tento resort) poskytuje?“64

Úvod

Finanční gramotnost je stále aktuálnějším tématem, a to zejména kvůli se zvyšující zadluženosti občanů v České republice. Problematika finančního vzdělávání začíná v rodinném prostředí, kdy rodiče mnohdy nevedou své potomky k finanční zodpovědnosti. Ti, kterým rodiče poskytnou potřebnou finanční osvětu již od útlého věku, dokáží v budoucnosti lépe hospodařit se svým osobním rozpočtem, mají jiný vztah k penězům a dokaží své peníze i mnohem lépe zhodnotit. Od roku 2013 by mělo být finanční vzdělávání zahrnuto do výukového plánu všech základních škol a středních škol, ale vedení školy má volnou ruku v tom, jak a kdy finanční vzdělávání do výuky zahrne. Ve většině případů se finanční vzdělávání zahrne do hodin matematiky, kde si žáci a studenty během vyučující hodiny spočítají pár příkladů. V současné době se toto téma objevuje v popředí zájmu nejen státních organizací (MFČR či MŠMT), ale i několika institucí, které se snaží přispět právě ke zvyšování finanční gramotnosti pomocí vytvořených internetových portálů, mobilních aplikací či materiálů, které jsou určeny přímo pro školy.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku finanční gramotnosti českých studentů z vysokých škol, konkrétně byli vybráni studenti bakalářského stupně všech fakult Technické univerzity v Liberci. Hlavním cílem bakalářské práce je na základě dotazníkového šetření zjistit, jestli se úroveň finanční gramotnosti zvyšuje nebo snižuje v průběhu studia. Práce porovnává studenty TUL z jednotlivých ročníků bakalářského studia mezi sebou. Aby mohlo dojít k dosažení hlavního cíle, byla použita analýza rozptylu. Dále na základě výsledků z dotazníkového šetření budou potvrzeny nebo vyvráceny stanovené předpoklady.

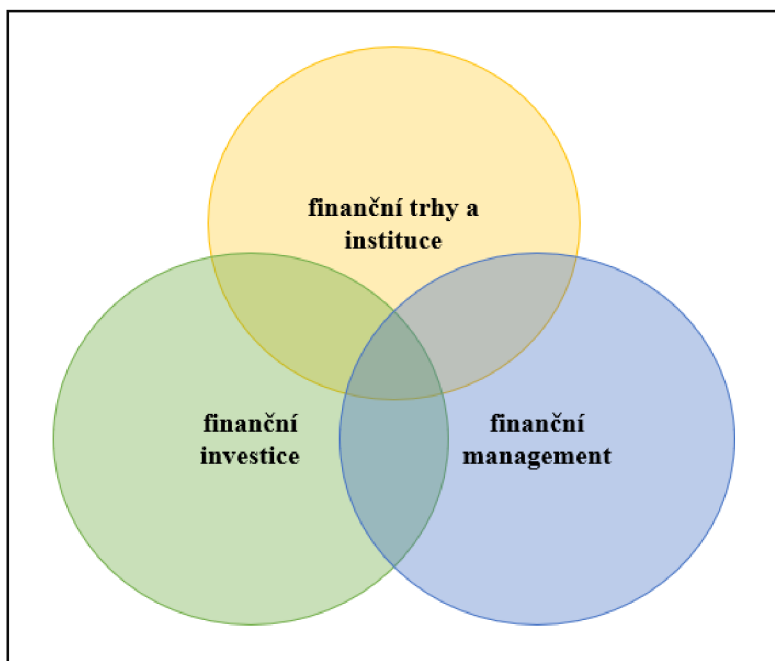
Teoretická část se skládá ze dvou kapitol, které jsou tvořeny z primárních i sekundárních dat. První kapitola představuje pojem peníze a jejich funkce na finančním trhu, také je zaměřena na jejich historický vývoj. Kapitola se také věnuje vztahu mezi finančním bohatsvím a spotřebitelem z psychologického hlediska. Druhá kapitola se zaměřuje na rozdílnost gramotnosti a negramotnosti. Pozornost je zaměřena také na ochranu spotřebitele, roli státu a dalších finančních institucí.

Praktická část obsahuje výzkum, který byl provedený pomocí dotazníkového šetření. Potřebná data byla získána od studentů TUL. Dotazníkem byly zjišťovány postoje studentů k financím a jejich znalostí. Po vyhodnocení získaných dat bylo navrženo řešení, které by mělo přispět k dalšímu rozvoji finanční gramotnosti v českém školství.

1 Peníze

Peníze a obecně finance jsou všude kolem nás hrající důležitou roli svojí existencí. A je jedno v jakékoliv podobě. Na světě existují dva způsoby platby, a to hotovostní (mince a bankovky) či bezhotovostní (kreditní karty, bankovní převody a bitcoiny) způsob. Finance lze chápat jako peněžní vztah tvorby, rozdělování a užití peněžních fondů ekonomických subjektů. V tomto pojetí nelze považovat finance a peníze za totéž. Černohorský (2020) vysvětluje, že finance tvoří rozdělovací vztah, který je vyjádřen penězi.

Melicher a Norton (2016, str. 4) uvádí: „*Finance is the study of how individuals, institutions, governments, and businesses acquire, spend, and manage money and other financial assets. Finance je studium o tom, jak jednotlivci, instituce, vlády a podniky získávají, utrácejí a spravují peníze a další finanční aktiva.*“ Správné pochopení financí a jejich funkce je rozhodující nejen pro studenty. Všechna současná i budoucí obchodní a ekonomická rozhodnutí mají finanční důsledky. Rozhodnout se o tom, jestli vložit volné finanční prostředky do investic a šetřit si nebo teď utratit a spotřebovat, je každodenní náplní života člověka. Na obrázku č. 1 jsou znázorněny 3 oblasti financí – finanční trhy a instituce, finanční management a finanční investice. Jednotlivé oblasti se vzájemně propojují a ovlivňují. Finanční instituce mají finančnímu systému pomoci fungovat efektivně a převádět finanční prostředky od střadatelů a investorů k domácnostem, firmám a státu. Tok a investice těchto finančních prostředků se uskutečňuje na finančním trhu. Správně nastavený finanční management zahrnující plánování, správu aktiv nebo rozhodování o získávání finančních prostředků přináší navýšení hodnoty majetku.

Obrázek 1: Základní oblasti financí
Zdroj: Melicher a Norton, 2017, str. 4

1.1 Finanční trhy

Finanční trhy slouží k transferu volných finančních prostředků mezi ekonomickými subjekty na základě poptávky a nabídky. Na finančním trhu funguje systém institucí (banky, pojišťovny, investiční fondy) a systém finančních instrumentů (akcie, deriváty, dluhopisy, úvěrové smlouvy), pomocí nichž je možný přesun peněz a kapitálu od subjektů disponujících nadbytkem finančních prostředků k těm, kteří nemají dostatek finančních prostředků a pro peníze mají efektivnější využití. Peněžní prostředky mohou potřebovat všechny ekonomické subjekty, domácnosti, firmy i stát. Posláním finančních trhů je tyto subjekty propojit a přispět k lepšímu fungování ekonomiky státu. (Černohorský 2020; Rejnuš 2014)

Bez finančního trhu nemůže fungovat tržní ekonomika státu, proto je nezbytnou podmínkou pro fungování každé tržní, resp. smíšené ekonomiky. Finanční trhy, které jsou naopak špatně nastavené, výrazně oslabují ekonomiku státu. Finanční problémy se mohou rozšířit na další ekonomické sektory, jelikož finanční trhy ovlivňují bohatství jednotlivců, chování domácností i firem. (Černohorský 2020)

Vůči ekonomice plní finanční trhy různé funkce a zajišťují pro stát fungující ekonomický systém. Funkce finančního trhu se vymezují jako:

- **Depozitní funkce** – umožňuje ekonomickým subjektům ukládat své volné finanční zdroje u finančních institucí. Tato funkce slouží i jako motivace pro ekonomické subjekty, aby akumulovaly prostředky pro následné investiční a spotřební výdaje.
- **Kreditní funkce** – dává možnost ekonomickým subjektům získávat finanční zdroje na realizaci spotřebních a investičních výdajů, kdy spotřební výdaje navyšují užitek a blahobyt domácností a naproti tomu investiční výdaje slouží k navyšování zisku. Oba druhy výdajů podporují tvorbu poptávky a následný růst ekonomiky.
- **Uchovatel hodnoty** – minimálně zachová reálnou hodnotu u uložených finančních prostředků, které jsou ponechány u finančních institucí. Uchovají si kupní sílu, resp. minimalizují důsledky inflace.
- **Likviditní a platební funkce** – umožňuje ekonomickým subjektům okamžitě využít volné finanční prostředky uložených na běžných účtech bank. Následně mohou být použity k financování běžných nebo neočekávaných výdajů. (Černohorský 2020; Rejnuš 2014)
- **Diverzifikace rizika a ochrana proti riziku** – diverzifikace rizika znamená rozložení finančních prostředků do několika finančních instrumentů za účelem snížení rizika ztráty (KB 2022). Při sjednání pojistných smluv, je spotřebitel ochráněn proti finančním důsledkům různých druhů rizik, které mohou nastat. (Černohorský 2020; Rejnuš, 2014)
- **Funkce politická** – hlavní roli hraje stát, který zasahuje do fungování finančního systému prostřednictvím fiskální politiky (vláda) a monetární politiky (CB). Stát takto prosazuje svoje vytyčené cíle (regulace nezaměstnanosti, míra inflace atd.) a následně ovlivňuje celý svůj ekonomický systém. (Rejnuš 2014; Dittrichová a Ptatscheková 2013)

1.2 Definice a funkce peněz

Ekonomové definují peníze jako cokoliv, co je obecně přijímáno při platbách za služby a zboží nebo při splácení dluhů. Definovat peníze jako měnu není příliš vhodné. Aby to bylo ještě složitější, slovo peníze se často používá jako synonymum pro bohatství. Bohatství zahrnuje nejen peníze, ale také další aktiva jako jsou dluhopisy, kmenové akcie, umění, pozemky, nábytek, auta a domy. Ekonom Mishkin (2011) uvádí, že peníze nejsou jen měna a některé jejich funkce na finančním trhu jsou plněny hotovostními penězi i bezhotovostními penězi. Jako příklad lze uvést šeky, vklady na běžném či spořicí účet, cenné papíry (dluhopisy, akcie) nebo platební a úvěrové karty. Důležitým znakem je možnost rychlého a snadného převedení na oběživo. Mezi 3 základní funkce peněz patří:

- **Prostředek směny** – tato funkce dává možnost lidem platit za služby a zboží či splatit dluh. Z historického hlediska byly peníze používány jako prostředek směny ještě před vznikem ekonomické vědy. Jedná se tedy o prvotní funkci.
- **Zúčtovací jednotka** – prostřednictvím peněz se vyjadřuje hodnota jakéhokoliv statku, služby a výrobního faktoru (práce, půda, kapitál). Peníze se používají pro hodnocení a výkon ekonomik, které jsou mezi sebou následně porovnávány.
- **Uchovatel hodnoty** – lidé používají peníze jako synonymum pro bohatství. Bohatství nezahrnuje jenom samotné peníze, ale i hmotný majetek, ve kterém jsou peníze drženy. V nich se uchovává kupní síla do budoucna. (Černohorský 2020)

1.2.1 Vývoj peněz

Rozvoj peněz již začal okolo roku 4.000 před naším letopočtem na území Sumeru, mezi řekami Eufrat a Tigris. V tomto období se začala rozšiřovat tzv. dělba práce, lidé se snažili poznávat způsob obchodu a efektivně se soustředili na svoji činnost. Jejich snahou bylo produkovat takové statky, které umí nejlépe a efektivně směnit za jiné, jimi potřebné statky. Prvním historickým způsobem platidla, směna zboží za jiný druh zboží, je nazývána jako **barterova směna**.

Platidlem bylo cokoliv, co mělo pro obchodníky nějakou hodnotu – plodiny, řemeslné nástroje, zemědělská půda nebo dobytek. Po určitém období si lidé začali uvědomovat nedostatky nastaveného způsobu placení. Na trhu bylo obtížné najít tu pravou osobu s přesně opačným záměrem nebo další překážkou v obchodu byla špatná dělitelnost některých druhů zboží. (Janda 2010; Černožorský 2020)

Poučení z chyb vedlo k rozvoji obchodu, kdy byl pro určitou oblast vyčleněn druh zboží (dobytek, mouka, koření...) tzv. **všeobecný ekvivalent**. Ten sloužil jako jednotné platidlo pro všechny obchodníky a způsobilo zlepšení fungování trhu. Rozvrat v úloze všeobecného ekvivalentu začaly hrát nálezy drahých kovů (zlato, stříbro a měď). Drahé kovy byly vzácné, trvanlivé a lesklé. Ty už zůstaly na trhu do současnosti a stále hrají určitou roli na finančním trhu. (Janda 2010; Černožorský 2020)

Prvním, kdo v 2. stol. n. l. začal razit mince na našem území, byli Keltové. Keltové byli výrazně zaměřeni na řemeslnou výrobu a obchod. Nechtěli neustále drahé kovy vážit, a proto dali za vznik mincím. První mincí na českém území byl **zlatý statér**, který vážil okolo 8,5 g. S dalším rozvojem obchodu, se sem dostávaly další druhy mincí. Od poloviny 10. stol. n. l., které se nazývalo jako denárové období, nechal Boleslav I. razit tzv. **denáry**. Denáry měly pro Přemyslovce nejen obchodní význam, ale zejména politický význam. Platidlo dávalo vládcům moc a neomezenou suverenitu na území státu. Při zhoršené kvalitě denárů z důvodu snižování obsahu stříbra v mincích, reagoval Přemysl Otakar I. ražbou **braktérů**. Měnová reforma v roce 1300 (Václav II.) nechala vzniknout nejslavnější českou minci tzv. **pražský groš**, který se používal v mezinárodním obchodě. To zapříčinilo růst životní úrovně. Od roku 1520 (tolarové období) způsobila ražba to, že se **tolar** nestal jen hlavní peněžní jednotkou v českých zemích, ale i peněžní jednotkou v okolních evropských zemích za vlády Habsburků téměř pro následujících 400 let. (Černožorský 2020)

Při vzniku ČSR dochází k tzv. Rašínově měnové reformě. Dochází ke stažení rakousko-uherských bankovek a vznikají **československé státovky**. Alois Rašín podnikal radikální kroky, aby stabilizoval ekonomiku Československa. Měnová reforma měla 3 navazující fáze: vytvoření samostatné měny, provádění deflační politiky (poválečná inflace dosahovala 50 %) a stabilizaci cen se zavedením tzv. zlaté měny.

Za Rašínovy vlády ještě neexistovala centrální banka. Veškerou měnovou politiku až do roku 1926 vykonával Bankovní úřad ministerstva financí. Ten měl v roce 1919 odstartovat tisk nových platidel. Objevovalo se mnoho návrhů: řepa, denár, groš, sokol či káně. Nakonec byl ponechán název **koruna**.

První vzhled desetikoruny, dvacetikoruny, stokoruny a pětisetkorunu pochází z dílny Alfonse Muchy. Od dubna roku 1926 začala fungovat Národní banka československá, která měla udržovat kurz měny ke zlatým měnám, udržovat zákonem stanovený podíl bankovek krytý drahými kovy a řídit množství peněz v oběhu. Hospodářská krize v 30. letech ovlivnila i Československo. Docházelo k masivnímu stahování kapitálu z hospodářsky slabších zemí. Národní banka československá reagovala zvýšením tzv. eskontních sazeb, což vedlo k zastavení ekonomického růstu. To zapříčinilo, pod tlakem politických stran, změnu nastavení kurzové parity. Došlo k devalvaci koruny a ke snížení zlatého obsahu koruny. I přes tyto dopady, byla koruna jednou z nejstabilnějších evropských měn.

Za období okupace došlo ke stažení čs. koruny a nahrazení **říšskou markou**. Hospodářský a finanční trh byl podřízen říšské bance. Po válce se vyskytovalo na území Československa mnoho platidel: protektorátní koruny, slovenské koruny, korunové poukázky, maďarské pengö či vojenské poukázky.

Peněžní reforma z roku 1953 zredukovala množství peněz v oběhu a snížila kupní sílu koruny. Za dob socialismu se bankovky a státovky vydávaly postupně. Na každý tisk byla vypsána nová soutěž, což zapříčinilo to, že papírová platidla byla nejednotná. Během několika politických událostech se emise dotkla pouze mincí, ne bankovek. Poslední změna koruny se uskutečnila v roce 1993, kdy došlo k rozdělení České a Slovenské republiky na dva samostatné spolky. Československá koruna se přejmenovala na **českou korunu**. (ČNB 2018; Kudlík 2003)

1.2.2 Peníze v ekonomické vědě

O penězích a jejich hospodářském vlivu na trh se hovořilo již před vznikem ekonomické vědy. První úvahy o fenoménu peněz se objevují, u již známých filozofických myslitelů Platóna a Aristotela. Platón chápal vznik peněz se souvislostí s dělbou práce. Zastával názor, že peníze mají sloužit pouze ke směně zboží a nemá se používat jako zdroj k obohacování. Aristoteles (žák Platóna) vyvrátil jeho úvahy a nazval peníze jako samostatný druh zboží s vlastní hodnotou. Všechny funkce peněz, které známe v současnosti, popsal již samotný Aristoteles. Myšlení obou filozofů ovlivňovalo přístupy k penězům po celý středověk. Od té doby, co lidé začali mít ekonomické myšlení a dali vzniku ekonomii jako samostatné vědě, se doposud objevilo několik myslitelů, jejich následovatelů a škol, kteří měli i rozdílné myšlenky a přístupy k teorii. (Koderová a kol. 2011)

1.2.3 Psychologie peněz

Lidé touží po kousku uspokojivého štěstí. Lidé žijí v iluzi, že peníze slouží jako zprostředkovatel a jeho pomocí mohou dosáhnout všeho a snadněji. Často pak hledají řešení, které by pomohlo vyřešit jejich problémy např. s vánočními dárky, s dovolenou nebo samotným postavením ve společnosti. Už si ale nepřipouští, že podstatnou částí problému je vztah mezi penězi a osobním selháním. Jestliže dojde k nějaké nečekané situaci, je jednodušší o tom mluvit jako o neštěstí nebo o nezdarech v mezilidských vztazích. Peníze jsou návykové a ovlivňují vnímání skutečnosti a činů. Provokují a nutí lidi k bizarnímu chování, kterého pak využívají jiní ke svému prospěchu.

Lea a Webley (2000) si myslí, že touha po penězích pramení ze dvou možných příčin. První příčina se zaměřena na součinnost lidí. Vzájemná kooperace si prošla dlouhým evolučním procesem, při kterém se člověk naučil směňovat zboží a služby. Kdo byl při směně úspěšnější, měl větší šanci na přežití. Také mu obchod přinášel určitý druh vzrušení a peníze zástupné potěšení. Další příčina touhy po penězích je spojována vztahem lidí ke hře obecně. Nejenže si lidé rádi hrají, ale je to i ukrytý instinkt v každé osobnosti. Lidé jsou ochotni s penězi více riskovat nebo jednat bez rozvážení.

Mít peníze nikomu nezaručuje šťastný život. Vlastnictví větší sumy peněz, zákonitě nedokazuje to, že je automaticky šťastnější než někdo jiný s nižším obnosem peněz. Získávání peněz je mnohdy chápáno jako životní cíl člověka. Na konci cesty k dosažení životního cíle je naplnění neuspokojeno.

Dvořáková a Smrčka (2011) vysvětlují jednání lidí: *„Každý je silně ovlivněn záplavou různých zpráv, že vždy jde nakonec jen o peníze a že ten, kdo si peněz váží a snaží se o jejich získání, bude „někdo“. Vlastnit lepší byt, lepší vybavení domácnosti nebo jezdit dražím autem, tím pak může vládnout světu.“*

Homo sapiens je považován za racionálního, logického a uvažujícího druhu, který zachází s penězi s rozvahou. Zajímá se o to, jaký efekt mu přinášejí výdaje. Těžší je najít efektivní rovnováhu mezi současnými výdaji a investicemi pro budoucnost. Vysoký podíl na rozhodování má sebekontrola a emoce. Nezranitelný není nikdo. Do nesnázi s financováním domácnosti nebo do investic se dostávají i ti nerozvážnější. Špatné rozhodnutí jedince při neočekávané životní situaci, může zajít k neschopnosti splácet své závazky či až k zadluženosti. K zadlužení dochází z toho důvodu, jelikož zadlužený nepočítal s tím, jak vysoké výdaje bude muset vynaložit. Za některé situace si může dotýčný sám, jelikož jsou jím přímo zapříčiněné nebo ovlivnitelné.

Česká spořitelna (2020) a další finanční instituce doporučují domácnostem minimální finanční rezervu na nenadálé výdaje. Velikost rezervy se určuje počtem měsíců, kdy je nezaměstnaný člověk schopen platit své měsíční výdaje. Relativně dostačující rezerva je vypočítána na **tři měsíční** platy a doporučená finanční rezerva je tvořena z **šest měsíčních** platů. Důležitá je důslednost, kdy je ideální si každý měsíc odkládat kolem 20 % z pravidelného příjmu. Na druhé straně může dojít k vnějším vlivům jako je např. rozvod, smrt, úraz či přírodní hrozby. Pokud si člověk myslí, že dokáže tyto události kontrolovat třeba půjčkami, často se střetává s krutou realitou. Nerovnováha osobního rozpočtu, kdy výdaje převyšují příjmy domácnosti má za následek to, že se domácnost dostává do finančních potíží.

V behaviorální ekonomii by se měla promítnou ochrana spotřebitele a finanční gramotnost. *Psychologické dispozice mohou ovlivnit spotřebitele natolik, že si zvolí takové varianty, které nejsou ani racionální, ani optimální.* Lidé přeceňují svou finanční kvalifikaci a tím dochází k jisté dynamice zadlužování. (Dvořáková a Smrčka 2011)

2 Finanční gramotnost

Čtení a psaní, jež nejsou jen základními dovednostmi, ale i základním kamenem naší civilizace, už nestačí. Jsou ale nadále potřebné pro další vzdělávání. Pomáhají porozumět a následně se začlenit do světa kolem nás. Člověk se potřebuje dále vyvíjet uvnitř svého sociokulturního prostředí. Všechno záleží na tom, k jaké sociální nebo profesní skupině člověk patří, v jakých kontextech jedná a jakou aktivitou se zabývá.

2.1 Gramotnost vs. negramotnost

Gramotnost je uplatňována tam, kde se klade důraz na jeho praktické uplatnění dovedností, znalostí či podstatný postoj k životním situacím. Pokud se člověk snaží nebo je spíše veden k určitému učení, zdokonaluje svoje dovednosti v oblasti gramotnosti již od raného věku, tak si vytváří tzv. předpoklady k úspěšnému osobnímu či pracovnímu životu. (NUV a, 2022)

Ve Ottově encyklopedii (2010) je uvedeno i antonymum od slova gramotnost, a to negramotnost. Negramotní lidé se charakterizují neschopností základních dovedností – číst a psát. Tyto základní dovednosti jsou ale klíčové nejen pro studium, ale i pro život. Neexistuje jedna forma gramotnosti, ale hned několik a dělí se podle toho, k jaké sociální nebo profesní skupině patříme. V těchto skupinách nehraje důležitou roli psaní a čtení, ale kompetence a schopnosti, které jsou pro vykonání role důležité. Rozdíly mezi gramotností a negramotností jsou viditelné. Negramotnost se dále rozlišuje na negramotnost a na funkční negramotnost. U funkční negramotnosti jsou patrné rozdíly v tom, kdy osoba je schopna číst a psát, ale efektivně nesplňuje požadavky pro každodenní život. Proto je důležité dbát na používání pojmu „negramotný“. Ve většině případů si ji lidé mohou vynaložit jako urážku na svoji osobu. V Evropě, především díky zavedenému základnímu vzdělání, je čistá negramotnost velice nízká. Ale najde se skupina lidí, kteří disponují určitou schopností, kterou nejsou schopni adekvátně využít. Tito lidé nejsou negramotní, ale funkčně negramotní. (Mallows 2017)

V současném a dosti vyspělém světě bohužel přímá negramotnost stále existuje. Z osobního pohledu lze příčinu shledat v kulturním prostředí rodiny, jak je jedinec vychováván, jakým směrem je veden a jaký postoj k životu si nakonec odnáší. Ze sociologického hlediska je dle Fišerové (2018) rodina nejdůležitější skupina, která je základním bodem sociální struktury. Pokud u člověka není tvořena určitá kultura a nejsou uvnitř nějaké podněty, jakékoliv vzdělání značně pokulhává.

Dalším důležitým bodem pro rozvoj gramotnosti už od raného dětství začíná na školské půdě. Vzdělávací systém umožňuje poskytovat žákům odborné a kvalifikované informace a zvyšovat povědomí o finanční gramotnosti.

2.2 Finanční gramotnost vs. negramotnost

Vzdělání je velmi důležité pro to, aby člověk vedl spokojený život a mohl být začleněn do správného sociokulturního prostředí. Plnohodnotně vzdělaný člověk dokáže udělat taková rozhodnutí, která mu přinesou blahobyt. Být finančně gramotný slouží spotřebiteli jako forma ochrany nejen před ním, ale převážně před ostatními působícími na finančním trhu produktů a služeb. Takový člověk dokáže pracovat se svým osobním rozpočtem s ohledem na měnící se situaci.

2.2.1 Definice finanční gramotnost

David Mallows (2017) ve svém článku uvádí, že angl. slovo literacy (v překladu gramotnost) má jednoduchý význam, a to umění číst a psát. Přesný význam slova gramotnost je pro mnoho jazyků rozporuplný. Přímý překlad slova gramotnost neexistuje a v evropských projektech se to stává předmětem nekonečných debat. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále OECD 2011) se rozhodla uvádět následující význam finanční gramotnosti: *„A combination of awareness, knowledge, skill, attitude and behaviour necessary to make sound financial decisions and ultimately achieve individual financial wellbeing. Kombinaci povědomí, znalostí, dovedností, přístupu a chování nezbytného k tomu, aby člověk mohl činit správná finanční rozhodnutí a dosáhl finančního blahobytu.“*

Vzhledem k důležitosti financí v moderní společnosti může nedostatek finanční gramotnosti velmi poškodit dlouhodobý finanční úspěch jednotlivce. Kvůli špatnému rozhodnutí o výdajích domácnosti dochází k řadě úskalí ve formě dluhových zátěží. Fernando (2022) dodává, že finanční gramotnost může pomoci jednotlivcům i domácnostem dosáhnout jejich cílů, a to podle efektivního osobního řízení, rozpočtování a investování.

Finanční gramotností se v České republice zabývá několik finančních institucí, které si uvědomují následky a dopady finanční ngramotnosti na společnost. V roce 2017 byla Pracovní skupinou pro finanční vzdělání odsouhlasena nová zjednodušená definice pro finanční gramotnost, která byla vydána pod zněním: *„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování.“*

Správným finančním vzděláním lze zamezit zadlužování spotřebitelů a domácností. Dále se dá eliminovat předlužení, snížit počet exekucí nebo insolvenčních řízení. Snahy o zamezení negativních dopadů finanční ngramotnosti má pozitivní vliv na veřejné finance, které nejsou tolik zatíženy vyplácením sociálních dávek. (MFČR 2017; PSFV 2020)

Dvořáková a Smrčka (2011, str. 13-15) souhlasí, že člověk se vzdělává, aby byl gramotný a zapadal do svého sociokulturního prostředí. *„Z toho si můžeme dovodit, že finanční vzdělání vede k finanční gramotnosti. Finanční vzdělání může spotřebitelům porozumět hospodaření s penězi a přizpůsobovat se změnám svých potřeb, životním událostem a podmínkám v ekonomice.“* V první řadě musí dokázat osobní odpovědnost vůči hospodaření s penězi a v další řadě číst, analyzovat, řídit a komunikovat o finančních podmínkách ovlivňující životní úroveň.

Správně gramotný člověk by měl mít přehled o svých příjmech a výdajích, pravidelně si spořit, mít přehled o finančním trhu a znát finanční produkty. Obecně gramotný člověk umí číst a psát, ale finančně gramotný člověk ví, co a jak má číst, na co se ptát, vše si dokáže spočítat a rozvrhnout. (Múdra 2022)

Dvořáková a Smrčka (2011) zastávají názor, že člověk je v mnohém ovlivněn pocity, touhou a tlakem z vnějšího okolí. Finančně negramotnému člověku, který si nejspíš ani neuvědomuje, že on je ten znevýhodněný, poskytuje volnou cestu důvěře. Ta bývá velmi často zneužitá. Stává se bezbranným. Následky finanční negramotnosti bývají fatální. Ztráta peněz, zbytečné přeplácení, nevýhodné půjčky jsou vypláceny dalšími nevýhodnými půjčkami, které vedou k dluhové pasti a exekucím. (Múdra 2022)

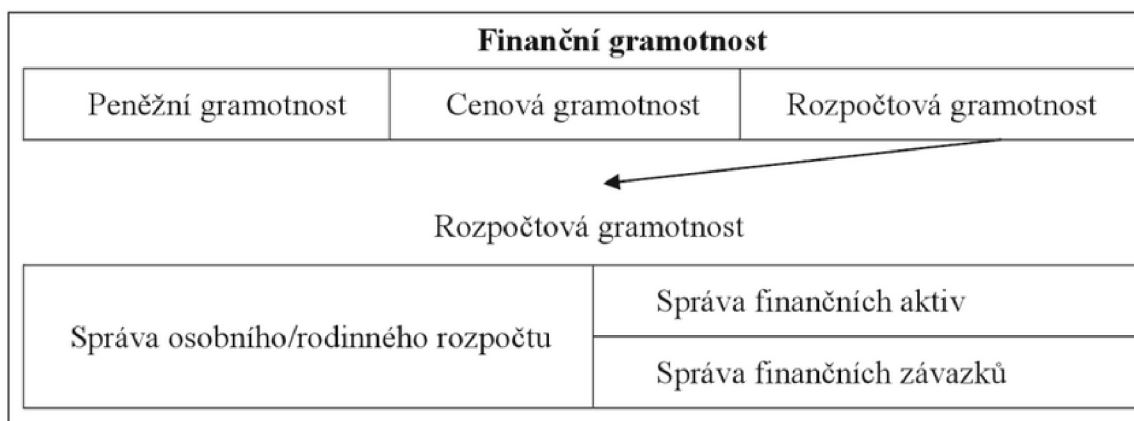
2.2.2 Základní složky finanční gramotnost

Dle Národní strategie finančního vzdělávání (NSFV 2022) má finanční gramotnost celkem 3 dílčí složky:

- peněžní gramotnost,
- cenovou gramotnost,
- rozpočtovou gramotnost.

Peněžní gramotnost zahrnuje jisté kompetence, znalosti a dovednosti, které jsou nezbytné pro správu peněz – peníze v hotovostní nebo v bezhotovostní variantě a peníze v české nebo v cizí měně. Důležité je mít jisté povědomí o finančních produktech a služeb, které jsou potřeba pro správu peněz.

Cenová gramotnost nabízí porozumění různým cenovým mechanismům a inflaci. Poslední dílčí složka, **rozpočtová gramotnost**, je nejširším modelem z těchto tří. U této gramotnosti je potřebná kompetence pro správu (v širším měřítku plánování a finanční rozhodování) rodinného rozpočtu. Spotřebitel tyto kompetence využívá k efektivnímu spravování aktiv (v podobě investic, pojištění či úspor) a finančních závazků (v podobě leasingu, úvěrů či jiných forem dluhů). Znalosti a dovednosti pomáhají k lepší schopnosti orientace na trhu nebo srovnání nabídek a jejich odpovídajícímu výběru. (Dvořáková a Smrčka 2011)

Obrázek 2: Schéma definice finanční gramotnosti

Zdroj: Dvořáková, Smrčka 2011, str. 32

2.3 Ochrana spotřebitele

Ochrana spotřebitele pro finanční záležitosti spadá pod Ministerstvo financí (MFČR). Ochrana spotřebitele je ustanovena (ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných spotřebiteli) v zákoně č. 89/2012 Sb. (NOZ 2021) s nabytím účinnosti začátkem roku 2014. Spotřebiteli slouží k jeho ochraně, jakožto ochrana pro slabší stranu. Spotřebitel v NOZ nalezne uvedené informace o tom, jak se má zachovat, dojde-li ke zneužití jeho práva ze strany podnikatele. Na finančním trhu nejsou jenom poctiví obchodníci, ti ostatní mohou chtít spotřebitele napálit a těžit tím ve svůj prospěch.

Spotřebitel něco „spotřebovává“, na něho se pak hledí z hlediska spotřebitelského práva. Spotřebitel bývá převážně fyzická osoba, která uzavírá a plní smlouvy. Nejedná za svou obchodní nebo podnikatelskou činnost, tady se již jedná o právnickou osobu. V terminologii práva finančního trhu se lze setkat mimo pojmu spotřebitel i s pojmy jako neprofesionální nebo retailový zákazník. (MFČR a, 2017)

Cílem ochrany spotřebitele je vyvážit slabší postavení spotřebitele (jakožto nakupujícího). Na finančním trhu se to týká finančních institucí, které mají, jak finanční, tak informační převahu. Spotřebitel se k nákupu určitých finančních produktů dostává párkrát za život, proto není dostatečně obeznámen s fungováním finančního trhu. Není obvykle ani schopen posoudit vhodnost nabídky vzhledem k jeho osobním potřebám.

MFČR (b, 2017) umožňuje spotřebitelům poskytnout důvěru osobám a službám působící na finančním trhu. „Ochrana spotřebitele je tedy určitou pomocnou rukou, kterou stát (případně jiné subjekty) podává spotřebiteli tak, aby měl k finančnímu trhu, osobám, které na něm působí a službám, které se na něm nabízejí, základní důvěru. Vedle potřeby zajistit předpoklady pro finanční stabilitu ekonomiky je ochrana spotřebitele jedním z důvodů, proč stát přistupuje na finančním trhu k zásahům, tj. k regulaci.“

Ochrana spotřebitele nemůže účinně plnit funkci, pokud samotný spotřebitel nezná svoje práva, povinnosti a systém pravidel z oblasti finančního trhu. Spotřebitel by je měl aktivně a správně uplatňovat. Ochrana spotřebitele nemůže sama o sobě nahradit finanční vzdělání. Finanční nezodpovědnost a nebezpečnost mnohdy povede k bolestným následkům, které spočinou na spotřebiteli.

2.3.1 Nástroj ochrany spotřebitele a role státu

K lepšímu postavení spotřebitelů na trhu využívá stát řadu konkrétních nástrojů. Jsou rozděleny na dvě skupiny – legislativní a nelegislativní. Legislativní část je uplatňována pomocí obecných právních předpisů a řady speciálních norem, mezi které patří:

- a) stanovení přísných podmínek pro podnikání,
- b) vytvoření veřejných přístupných rejstříků,
- c) určení náležitostí smluv o finančních produktech,
- d) stanovení toho, jak se mají chovat ti, kteří prodávají finanční produkt,
- e) vytvoření postupů pro řešení problémů,
- f) využití cenové regulace,
- g) zřizování dohledu,
- h) vytvoření garančních a záručních systémů,
- i) zajištění ochrany osobních údajů (GDPR).

Pod nelegislativní částí jsou zařazeny tyto nástroje:

- a) zajištění nezávislého poskytování informací,
- b) zpřístupnění bezplatného právního poradenství,
- c) zastřešení aktiv v oblasti finančního vzdělání obyvatel (MFČR 2014).

2.3.2 Role finančních institucí

Nejen stát, který využívá výše uvedené nástroje, tak i samostatné finanční instituce (resp. jejich profesní asociace) si vytváří část pravidel. Finanční instituce působící na finančním trhu mají možnost tzv. samoregulace, která mívá podobu etických kodexů či interních mechanismů. Ty slouží k řešení stížností a sporů ze stran jejich klientů. Nepřímo povinnost dodržovat tuto část pravidel při jednání se zákazníkem je upravena v zákoně č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. V tabulce č. 1 jsou vyobrazeny jednotlivé instituce a jejich etické kodexy, které jimi byly vytvořeny. (MFČR 2014)

Tabulka 1: Finanční instituce a jejich etické kodexy

SEKTOR	PROFESNÍ ASOCIACE	ETICKÝ KODEX
Bankovníctví	Česká bankovní asociace	Kodex chování mezi bankami a klienty
	Asociace družstevních záložen	Etický kodex družstevních záložen
	Asociace českých stavebních spořitelů	Kodex stavebních spořitelů
	Asociace hypotečních makléřů	Etický kodex AHM
Pojišťovnictví	Česká asociace pojišťoven	Kodex etiky v pojišťovnictví
	Asociace českých pojišťovacích makléřů	Kodex etiky člena AČPM
Kapitálový trh	Asociace pro kapitálový trh ČR	Etický kodex AKAT ČR
	Česká asociace obchodníků s cennými papíry	Etický kodex ČAOCP
Nebankovní úvěry	Česká leasingová a finanční asociace	Kodex jednání členů ČLFA
Finanční zprostředkování	Česká asociace společností finančního poradenství a zprostředkování	Etický kodex ČASF

Zdroj: MFČR 2014, zpracování vlastní

Dohled nad finančními institucemi má na starosti ČNB. Dohlíží na to, zda jsou dodržována všechna pravidla, která se týkají ochrany spotřebitele na finančním trhu.

Předmětem jejich činnosti je zkoumat, zdali nedošlo z pozice silnější strany (instituce) poskytující finanční služby k nekalostem vůči slabší straně (spotřebiteli) a jejich činnost je v souladu s právními předpisy. (ČNB 2022)

V oblasti ochrany spotřebitele se snaží o dodržování těchto 5 pravidel:

- a) zákaz nekalých obchodních praktik,
- b) zákaz diskriminace spotřebitele,
- c) informování o ceně a způsob jejich stanovení,
- d) uzavírání smluv o finančních službách uzavíraných na dálku,
- e) dodržování pravidel stanovených v OZ pro spotřebitelské smlouvy.

Dále ČNB vypsala pro spotřebitele přehledné základní desatero, které by mělo zjednodušit nakládání s penězi, pokud se spotřebitel rozhodne spořit, investovat nebo přemýšlet nad půjčkou.

- 1 Nic není zadarmo, podnikatelská činnost je zaměřena na zisk.
- 2 Mějte jasno, jaký finanční produkt chcete a co od něj očekáváte. Porovnejte vybrané finanční produkty mezi sebou.
- 3 Zjistěte si informace o tom, s kým jednáte o finančních produktech.
- 4 Správně si rozvrhněte finanční plán domácnosti a dodržujte dostatečnou finanční rezervu.
- 5 Nic nepodepisujte bez důkladného přečtení smlouvy.
- 6 Dávejte si pozor na nejasné smlouvy.
- 7 U produktu s vysokým výnosem buďte obezřetní. Čím je produkt nebo služba složitější, tím bývá riskantnější.
- 8 Pokud se rozhodnete investovat, nenechte sebou manipulovat.
- 9 Proti nepředvídatelným událostem vás zajistí životní pojistka.
- 10 Chraňte svá data, jako jsou hesla či PIN, trvejte na kopii dokumentů.

ČNB (2022) vytvořila zjednodušené a v kratší verzi desatero tzv. 6P, které pro spotřebitele zní: *přemýšlejte, ptejte se, porovnávejte, porad'te, propočítejte a až poté proved'te.*

2.3.3 Finanční arbitr

Jestliže vznikne na finančním trhu situace, kdy dojde ke sporu mezi spotřebitelem a finanční institucí, řeší tyto spory finanční arbitr. Finanční arbitr je orgán řízený přímo státem, který je upraven zákonem č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů. Zajišťuje rychlé a bezplatné mimosoudní řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu. (Finanční arbitr 2022)

Návrh na mimosoudní řešení sporu podává sám poškozený spotřebitel na finanční instituci, která na finančním trhu zprostředkovává platební služby, elektronické peníze, směnu měn nebo se zabývá kolektivním investováním, investicemi, životním pojištěním či stavebním spořením. Finanční arbitr po podání návrhu zahajuje řízení. V řízení sporu je arbitr povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně a spravedlivě. Tam, kde je to možné, usiluje o smírné řešení sporu, o kterém mohou obě strany jednat v průběhu řízení před finančním arbitrem nebo bez jeho účasti. Dojde-li arbitr k určitému nálezu a jedna ze stran podá odůvodněné námitky, znovu dojde k prošetření. Rozhodnutí o námitkách je konečné. Dochází k nabytí právní moci. Pravomocný nález arbitra má stejné účinky jako rozhodnutí soudu. Instituci je udělena lhůta pro nápravu. Je-li po uplynutí lhůty nálezu finančního arbitra povinnost instituce nesplněna, navrhovatel může podat návrh na výkon rozhodnutí. (Finanční arbitr 2022)

2.4 Organizace zaměřené na finanční vzdělávání

Finanční trh se potýká s rychlým rozvojem a nárustem finančních produktů, z tohoto důvodu se začal klást důraz na finanční vzdělání obyvatel. Již od útlého věku, by se mělo občanům dostávat povědomí o světě financí, o tom, jak činit správná rozhodnutí nebo jak efektivně spravovat finanční rozpočet.

Změna vzdělávání v České republice nastala v lednu roku 2013 po dohodě s odbornými pracovními týmy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zařadilo finanční vzdělání jako součást Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání. Od září téhož roku je finanční vzdělávání na základní a středních školách povinné. (MFČR 2013)

Ministerstvo financí (2013) odůvodnilo rozhodnutí o finančním vzdělání: „*Vybavení žáků takovými znalostmi, dovednostmi a hodnotovými postoji, aby byli schopni finančně zabezpečit sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupovat na trhu finančních produktů a služeb.*“

Jako finančně gramotný občan by měl být schopen orientovat se v problematice peněz a cen a měl by být schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“ (MŠMT a, 2013, MŠMT b, 2013)

Pracovní skupina pro vzdělání přijala (MŠMT c, 2013) tzv. **Principy nezávislosti v oblasti finančního vzdělávání**. Ke zvyšování finanční gramotnosti dochází při splnění zásad, které jsou v souladu se standardy RVP:

- princip objektivity – objektivní sdělování informací o financích;
- princip obecnosti – žádné doporučení, propagování či prodej finančních produktů, služeb, či institucí;
- princip odbornosti – vzdělávání na odborné úrovni, jak v oblasti financí, tak v oblasti vzdělávání;
- princip zacílení – správné zacílení na určitou cílovou skupinu.

2.4.1 Struktura finančního vzdělávání v České republice

Národní strategie finančního vzdělávání byla vytvořena jako systém finančního vzdělávání, která má svým programem pomoci navyšovat finanční gramotnost v ČR. Svojí činností navazuje na oblast ochrany spotřebitele a vzdělávání obecně na evropské a mezinárodní úrovni. NSFV se řídí doporučením od národních organizací jako je OECD či EU. Finanční vzdělávání by mělo zasáhnout celou populaci. Viditelné a zásadní rozdíly ve vzdělávání dětí a dospělých jedinců dovolilo k vytvoření dvoupilířové struktury finančního vzdělávání.

První pilíř je zaměřen na žáky a studenty v počátečním vzdělávání, tj. v předškolním, základoškolním nebo středoškolním vzdělávání. Hlavním garantem vzdělávání je stát, zejména resort MŠMT. Odborné rady a podporu v realizaci poskytují další subjekty veřejné správy – ČNB a MFČR.

V roce 2005 (aktualizace v roce 2007) vydalo MŠMT, MFČR, MPO společný dokument **Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách**, který zahrnuje konkrétní implementace finančního vzdělávání. SBFG vymezuje Standardy finanční gramotnosti. Standardy určují tři stupně vzdělání, které by žáci po skončení základní a střední školy měli dosahovat. (MFČR 2010; NSFV 2010)

Na konci roku 2016 začala vytvořená podskupina, která byla složena ze zainteresovaných členů pracovní skupiny pro vzdělávání a odborníků na výuku finanční gramotnosti, pracovat na revizi **Standardu finanční gramotnosti**.

Pro revizi byly použity původní standardy z roku 2007 a slovenský standard (*Národný štandard finančnej gramotnosti*). Dále pracovní podskupina vycházela z celosvětových standardů pro finanční vzdělávání OECD/INFE týkající se klíčových kompetencí finanční gramotnosti 15ti až 18letých a dospělých. Důležitými aspekty, které v současné době ovlivňují finanční vzdělávání a musely být také brány v úvahu při revizi standardů jsou: nové skutečnosti, které se objevují na finančním trhu (např. bezhotovostní placení), vyšší vyspělost žáků a studentů nebo větší zkušenosti s výukou nejen od odborníků z praxe.

Standardy finanční gramotnosti si po revizi ponechaly tři úrovně standardu: základní školy (rozdělené na I. a II. stupeň) a střední školy. Byly také vymezeny okruhy, které by žáci a studenti po skončení své povinné školní docházky nebo středoškolského studia měli znát a rozumět jim:

- a) nakupování a placení,
- b) hospodaření domácnosti,
- c) přebytek rozpočtu domácnosti,
- d) schodek rozpočtu domácnosti.

Standardy mají přinést postoj a chování, kterým budou žáci a studenti po finančním vzdělávání v budoucnu disponovat. Očekává se, že jedinec bude uplatňovat svá práva, plnit své povinnosti či řešit finanční problémy včas. Při chodu své domácnosti bude mít přehled o svých příjmech a výdajích, a také bude umět žít úměrně ke svým finančním možnostem. Nabyté znalosti pomohou směřovat k dosažení finanční prosperity. (MFČR 2017; NUV 2017)

Podpora ve finančním vzdělávání pro dospělou populaci je zastoupena ve druhém pilíři. Jedná se o spotřebitele, kteří se aktivně pohybují na finančním trhu a nakupují finanční produkty a služby. Vzdělávání zajišťuje soukromý, především profesní sdružení finančních institucí či sdružení spotřebitelů, tak i veřejný sektor, který obsahuje subjekty:

- **MFČR** – resort financí přebírá hlavní odpovědnost v oblasti ochrany spotřebitele na finančním trhu a zajišťuje vzdělání pro spotřebitele. Další důležitá role spočívá v implementaci finančního vzdělávání do programu MŠMT;
- **MŠMT** – odpovídá za rozvoj vzdělávání dětí v prvním pilíři finančního vzdělávání. Dále se věnuje implementaci Standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů, které odpovídají věkové kategorii žáků;
- **MPO** – spolupracuje se spotřebitelskými sdruženími a podporuje následné vzdělávání. Spotřebitelským organizacím poskytuje finanční podporu v podobě dotací pro projekty, které se zaměřují na problematiku finančního vzdělávání;
- **MPSV** – poskytuje poradenství v oblasti finanční gramotnosti pro zaměstnance úřadů práce, kteří své získané vzdělání využívají pro práci s osobami ve ztížených sociálních situacích;
- **MV** – resort se věnuje vzdělávání ve státní správě;
- **ČNB** – subjekt veřejné zprávy se aktivně angažuje v obou pilířích finančního vzdělávání. V prvním pilíři se věnuje podpoře učitelů, kde je připravuje na výuku v oblasti finanční gramotnosti a ekonomických témat. Ve druhém pilíři se realizuje svými vlastními aktivitami pro vzdělání dospělé populace. Aktivity jsou také vytvořeny z poznatků, které získává z výkonu ochrany spotřebitele. Pro aktivity využívá média, své webové stránky či spolupracuje s univerzitami třetího věku. (MFČR, 2010; NSFV, 2010)

Dalšími klíčovými subjekty pro rozvoj finanční gramotnosti mohou být:

- profesní sdružení,
- sociální partneři,
- nestátní neziskové organizace,
- média,
- vysoké školy.

2.4.2 Projekty zaměřené na finanční vzdělávání

V současné době se finanční gramotnosti v České republice dává vysoká důležitost. Aktuálně se k 1. 4. 2023 vyskytuje 667 722 fyzických osob v exekuci a celkově je uděleno přes 4 miliony exekucí vůči fyzickým osobám. Ze statistických údajů vyplývá, že na jednu fyzickou osobu v exekuci připadá 6,13 povinných exekucí. Z toho lze usoudit, že lidé při platební neschopnosti splácejí své závazky jinými závazky (půjčky). Následně se dlužníci, tímto způsobem dostávají do dluhové pasti, která právě směřuje k exekuci. Vysoká zadluženost je následkem nízké finanční gramotnosti obyvatelstva. Lidé nedokáží efektivně hospodařit s penězi. (Exekutorská komora ČR 2023; Řeháková 2018)

Za tímto účelem byly vytvořeny projekty, které mají občanům pomoci s navýšením jejich finanční gramotnosti. Seznam 24 národních projektů zaměřené na finanční vzdělávání vydává Ministerstvo financí. (MFČR 2023)

Ministerstvo financí (MFČR) již několikátým rokem spravuje portál *Proč se finančně vzdělávat*. Portál svou propracovaností dokáže člověka efektivně finančně vzdělávat. Stránky jsou tvořeny jednotlivými pojmy z oblasti financí, které jsou zaměřené na rodinné finance, ochranu spotřebitele, pojištění či investice, ale také seznamem národních projektů finančního vzdělávání. (MFČR 2023)

Česká bankovní asociace (ČBA) je dobrovolné sdružení bank a spořitelen působící na českém trhu. Aktivně se zapojuje do příprav zákonných norem v oblasti financí a bankovníctví. Hlavním cílem sdružení je přinášet přehlednou osvětu v oblasti financí. Za tímto účelem byl vytvořen portál *Bezpečné banky*, kde široká veřejnost najde desatero bezpečného chování a další rady.

Veškeré vzdělávací projekty jsou k nalezení na sociálních sítích pod názvem *Finance hladce*. Osvětu předává i formou spolupráce s médii. Aby se informace dostaly do povědomí více lidí, začaly komerční televize vysílat vytvořené reklamy v hlavním vysílacím čase. Veškeré projekty konkrétně cílí na určitou skupinu – seniory, studenty, děti ve věku 8-12 let, širokou veřejnost nebo manažery. (ČBA 2023; Bezpečné banky 2023)

Ve spolupráci s komerčními subjekty byl vytvořen webový portál *Finanční vzdělávání*, kde veřejnost získá potřebné znalosti ze světa financí. Portál jsou vytvořeny jednoduše, přehledně a zajímavě. Lidé se naučí, jak fungují finanční produkty, jak hospodařit s penězi, na co si dát ve světě financí pozor nebo si mohou vyhledat finanční termíny ve slovníčku. (Finanční vzdělávání 2021)

Česká národní banka (ČNB), která vykonává dohled nad finančním trhem, vytvořila v roce 2016 portál *Peníze na útěku* o finančním vzdělávání. Portál má pomoci mladým lidem ve věku 18-35 let se srozumitelnou formou naučit orientovat ve světě financí. Celým portálem provází mince a bankovka, která ukazuje skutečnou podstatu peněz. Výuka je rozdělena do 4 sekcí, a to tvorba rozpočtu, finanční služby, životní události a podvody. Lidé si mohou zadarmo vyzkoušet i test finanční gramotnosti. (Peníze na útěku 2023)

Česká spořitelna zahájila v roce 2017 projekt s názvem *Abeceda peněz*. Projekt je zaměřen nejen na děti a studenty, ale také na jejich rodiče a seniory. Jsou zde k nalezení materiály pro jednotlivé skupiny, vzdělávací hry, vzdělávací příručky, články na blogu České spořitelny nebo audiopohádky od Jiřího Lábusa. Do projektu se dobrovolně zapojují školy sami. Výukový program je zaměřen na předškoláky, druháky, čtvrtáky a teenagery. Program *Zvládneme to ve škole* je určen pro učitele, kteří chtějí výuku přizpůsobit na tempo žáka. Česká spořitelna jim zajistí materiály, ukázkovou hodinu a odbornou pomoc po celou dobu programu. Celý program je tvořen tak, aby splňoval požadavky učebních osnov podle Standardu finanční gramotnosti. Na konci několikaměsíčního programu se koná jarmark, kde se žáci a studenti snaží využít nabyté vědomosti. (Abeceda peněz 2023)

2.5 OECD

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) je společenství 38 členských států, která se snaží pomáhat ve více než 100 dalších zemích světa. Aktivně pracuje na vytváření lepších politik pro jednodušší a lepší život. Jejich práci napomáhá spolupráce s vládami, politiky a občany, při které se hledají řešení na řadu sociálních, ekonomických i ekologických problémů. Silně podporuje vzdělávání i to, které se týká finanční gramotnosti. (OECD a, 2022)

Na nejvyšší politické úrovni jsou uznávány tři základní složky, které slouží pro posílení jednotlivců a celkovou stabilitu finančního systému.

Tabulka 2: Základní složky pro posílení jednotlivců dle OECD

Základní složky pro posílení jednotlivců	Programy určené pro posílení
Finanční začleňování	Inovativní finanční začleňování (2010)
Finanční ochrana spotřebitele	Ochrana finančních spotřebitelů (2011)
Finanční vzdělávání	Strategie finančního vzdělávání (2012)

Zdroj: OECD b, 2022

V **Zásadách národních strategií** (*Principles on National Strategies*) je uvedeno, že vyhodnocení finanční gramotnosti je jednou z klíčových složek úspěšné národní strategie. Shromažďovat data pomocí mezinárodně důležitého nástroje umožňuje ekonomikám porovnávat se, identifikovat společné vzorce a spolupracovat na společném řešení, které přinese zlepšení finanční gramotnosti, tím i zasloužený blahobyt populace.

V získávání dat finanční gramotnosti cílí především na 3 oblasti, které ohodnotí ve škále od 0 do 21 bodů. (OECD b, 2020)

Tabulka 3: Testové oblasti FG dle OECD.

Testované oblasti FG	Bodové ohodnocení
Finanční znalosti	od 0 do 7 bodů
Chování spotřebitele	od 0 do 5 bodů
Finanční postoj	od 1 do 5 bodů

Zdroj: OECD b, 2022

OECD se tímto projektem snaží bojovat proti chudobě, podporovat finanční gramotnost a vychovat generaci, která bude schopna předcházet budoucím krizím ve finančním světě, pomocí organizování různých projektů. V březnu 2023 například proběhl týden finančního vzdělávání *Global Money Week* (již 11. ročník). Česká republika se s dalšími zeměmi světa již posedmé zapojila do této tradiční celosvětové kampaně. Akci tradičně podpořila MFČR jako národní koordinátor, MŠMT, ČNB, a letos se zapojila také Nadace České spořitelny. (MFČR 2022; *Global Money Week* 2023)

3 Finanční gramotnost studentů TUL

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na finanční gramotnost studentů TUL, kteří jsou v bakalářském stupni studia. Cíl závěrečné práce by se měl řídit metodou S.M.A.R.T., cíl by měl být specifický měřitelný, dosažitelný, realistický a časově vymezený. (Semerád 2018)

3.1 Metodologie praktické části

Na základě primárních a sekundárních dat z teoretické rešerše bylo připraveno dotazníkové šetření, které bylo vypracováno v elektronické platformě Google Forms. Dotazník byl anonymní a mohl být vyplněn pouze studenty TUL, kteří jsou v současné době v bakalářském stupni studia. Jednalo se o studenty ze všech fakult TUL:

- ekonomické (EF),
- mechatroniky (FM),
- přírodovědně-humanitní a pedagogická (FP),
- strojní (FS),
- textilní (FT),
- umění a architektury (FUA),
- zdravotnických studií (FZS).

Hlavním cílem praktické části bylo vyhodnotit, zda a jak se úroveň finanční gramotnosti zvyšuje nebo snižuje v průběhu studia. Aby mohlo dojít k dosažení hlavního cíle, byla použita analýza rozptylu. Dále na základě výsledků z dotazníkového šetření budou potvrzeny nebo vyvráceny následující předpoklady:

Předpoklad č. 1: Do dotazníkového šetření se zapojí více studentů z 1. ročníku než studenti ze 2. a 3. ročníku bakalářského studia.

Tento předpoklad byl stanoven na základě toho, že letos se do 1. ročníku bakalářského stupně studia přihlásilo více studentů než předešlé roky.

Předpoklad č. 2: Základní a střední školy zajistily studentům dostačující finanční vzdělání.

Od roku 2013 je finanční vzdělávání na základních a středních školách povinné zahrnout do výukového plánu, Předpokládá se tedy, že základní a střední školy zajistili studentům dostačující finanční vzdělání.

Předpoklad č. 3: Studenti ze 3. ročníku ekonomické fakulty budou mít vyšší finanční povědomí než studenti ze 3. ročníku z ostatních fakult.

Studenti, kteří studují ekonomický obor, budou vykazovat lepší výsledky než studenti z ostatních oborů na Technické univerzitě v Liberci. Předpokládá se, že studenti budou více znát pojmy, které jsou uvedeny v dotazníkovém šetření. Při kombinaci s hlavním cílem se očekává, že studenti ze 3. ročníku z ekonomické fakulty budou mít vyšší finanční povědomí.

Předpoklad č. 4: Průměrná úspěšnost ve vyhodnocení finančních znalostí bude v jednotlivých ročnících minimálně 65 %.

Předpoklad byl stanoven na základě průzkumu OECD/INFE, který proběhl v roce 2020. Do průzkumu se zapojili státy z Asie, Evropy a Jižní Ameriky. Jednalo se o mladé lidi ve věku 18 let a více. Česko se umístilo na 10. místě s 62% úspěšností. (OECD/INFE 2020). Od studentů z TUL se očekává, že jejich úspěšnost, co se týče finančních znalostí, bude lepší než výsledky České republiky.

Pro sběr dat byla vybrána jedna ze základních technik, a to dotazník. V rámci dotazníkového šetření odpovídali studenti celkem na 28 otázek. Otázky byly převážně uzavřené s více než dvěma možnostmi. Další 3 otázky byly polouzavřené, kdy studenti měli možnost vlastní odpovědi, pokud se s nabízenými možnostmi neztotožňovali. Pouze jedna otázka byla otevřená. V dotazníkovém šetření byly použity *dichotomické otázky*, které obsahují pouze dvě možnosti.

Jestliže bylo potřeba od studentů zjistit míru spokojenosti, byla v dotazníku použita *Likertova škála*. Získaná data byla zpracována pomocí statistických tabulek, sloupcových a výsečových grafů. Dotazník byl strukturován do několika částí. První část byla zaměřena na tzv. popisnou statistiku. V první části dotazníku byly tedy uvedeny otázky identifikační.

Odpovědi na tyto otázky posloužily k rozdělení studentů dle pohlaví, fakult, ročníku a místa bydliště. V další části byli studenti dotazováni na to, jaký celkový postoj mají k financím v jejich osobním životě a jestli vůbec nějaký mají. Důležitý je nejen postoj k financím, ale také znalosti pojmů na finančním trhu a dovednosti pro efektivní uvažování do budoucnosti. Do poslední části dotazníku byly použity pojmy, definice a životní situace, se kterými se nejen studenti, ale i veškerá populace setkává v běžném životě. Otázky byly vytvořeny pomocí Standardů finanční gramotnosti pro základní a střední školy, a také s pomocí ministerstva financí České republiky. Cílem bylo prozkoumat, jestli studenti znají veškerá svá práva, povinnosti a mají dostatek znalostí, která tvoří jejich finanční gramotnost.

3.2 Popisná statistika dotazníkového šetření

Pro šetření finanční gramotnosti byl dotazník rozeslán přes instagramový účet Ekonomické fakulty, facebookové studentské skupiny a studijní oddělení jednotlivých fakult. Dotazník byl vyplněn 298 studenty, kteří v současné době studují bakalářskou formu studia na TUL. Dotazníkového šetření se zúčastnilo více žen. To je nejspíš způsobeno tím, že je více žen v populaci než mužů. (ČSÚ 2021) Na dotazník odpovědělo celkem 45,6 % mužů a 54,4 % žen. Odpověď na tuto otázku je dichotometrickou škálou.

Tabulka 4: Struktura respondentů dle jednotlivých fakult a ročníku

Ročník bakalářského studia	Počet studentů z jednotlivých fakult TUL						Celkem
	EF	FM	FP	FS	FT	FZS	
1. ročník	40	44	19	16	3	37	149
2. ročník	13	18	8	2	1	14	56
3. ročník	25	26	8	3	1	30	93
Celkem	78	88	35	11	5	81	298

Zdroj: Vlastní zpracování

Dotazník nejvíce vyplnili studenti, kteří v současné době navštěvují 1. ročník bakalářského studia, a to 50 % respondentů. Dalších 18,8 % studentů z 2. ročníku a 31,2 % studentů ze 3. ročníku bakalářského studia se také zapojilo do dotazníkového šetření. Největší zastoupení měli studenti z fakulty mechatroniky, a to 29,5 %. Dále se do dotazníku více zapojilo 27,2 % studentů ze zdravotních studií a 26,2 % studentů z ekonomické fakulty.

Při bližším pozorování, největší zastoupení v dotazníkovém šetření měli studenti z 1. ročníku z fakulty mechatroniky, a to 14,8 % dotazovaných z celkového počtu. Studenti z fakulty umění a architektury se dotazníkového šetření nezúčastnili.

Tabulka 5: Struktura respondentů dle velikosti místa bydliště

Velikost místa bydliště	Počet studentů	Podíl studentů v %	Kumulativní absolutní četnosti	Kumulativní relativní četnosti v %
Od 3.000 obyvatel	97	32,6	97	32,6
Od 3.001 do 15.000 obyvatel	79	26,5	176	59,1
Od 15.001 do 100.000 obyvatel	71	23,8	247	82,9
Od 100.001 do 1 mil. obyvatel	40	13,4	287	96,3
Nad 1 mil. obyvatel	11	3,7	298	1
Celkem	298	100	xxx	xxx

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 5 obsahuje strukturu respondentů dle velikosti místa bydliště. Vliv na míru finanční gramotnosti by mohlo mít i to, z jak velké obce respondent pochází. V menších obcích bývá finanční gramotnost nižší, jelikož ve větších obcích bývají z pravidla lepší podmínky a možnosti pro rozvoj vzdělávání. Nejvíce dotazovaných studentů, a to 32,6 % má trvalé bydliště v obci do 3 000 obyvatel. Z dotazníkového šetření vychází, že kumulativně 82,9 % studentů pochází z obcí do 100 000 obyvatel.

Poslední otázka první části dotazníku sloužila k tomu zjistit, z jaké střední školy studenti přišli na TUL. Od září roku 2013 je totiž finanční vzdělávání pro všechny základní a střední školy povinné.

Tabulka 6: Struktura respondentů dle střední školy.

Typ školy	Počet studentů	Podíl studentů v %
Gymnázium	100	33,55
Průmyslová škola	76	25,50
Obchodní akademie/lyceum	57	19,13
Střední zdravotnická škola	32	10,74
Střední pedagogická škola	8	2,68
Hotelová střední škola	3	1,01
Jiná	22	7,38
Celkem	298	100

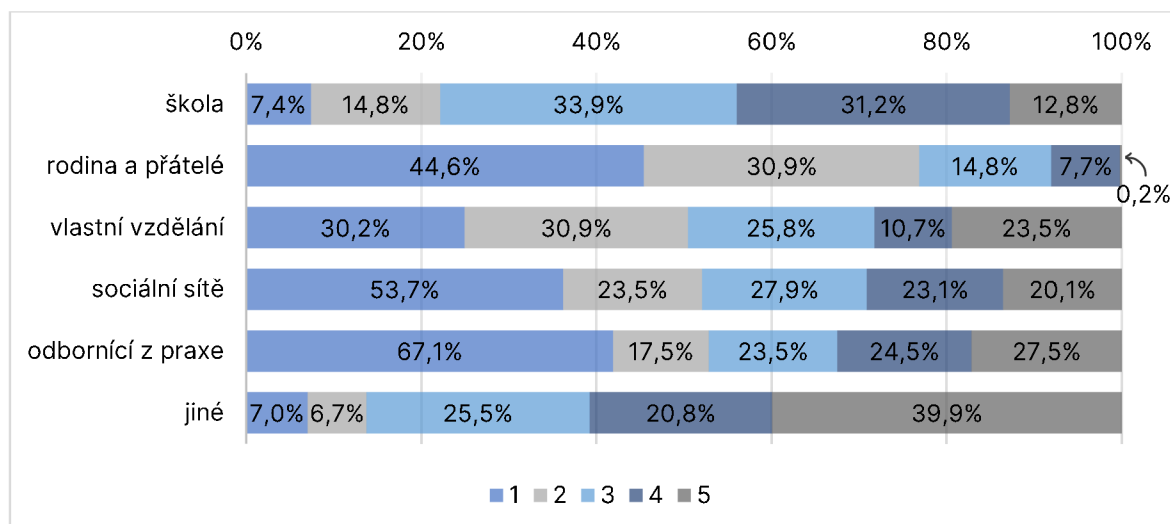
Zdroj: Vlastní zpracování

Nejvíce respondentů uvedlo, že před nástupem na vysokou školu navštěvovali gymnázium a takto odpovědělo 33,55 % respondentů. Druhá nejčteněji navštěvovaná střední škola byla s 25,5 % studenty průmyslová škola. Z obchodní akademie a ekonomického lycea přišlo studovat vysokou školu na TUL 19,13 % respondentů.

Do kategorie jiná střední škola byly zařazeny školy s nízkou četností respondentů: vojenská střední škola, střední polygrafická škola, umělecko-průmyslová škola sklářská, policejní střední škola, hospodářská a lesnická střední škola nebo střední veterinární škola.

3.3 Vyhodnocení finančních postojů studentů TUL

Další část dotazníku byla zaměřena na to, jaký mají studenti postoj k financím a kdo měl největší vliv na výši jejich úrovně finanční gramotnosti. Studenti měli v další otázce možnost na *Likertově škále* ohodnotit na stupni 1 až 5, která z nabízených variant se nejvíce podílela na jejich finančním vzdělávání. Hodnota 1 znamenala největší vliv a naopak hodnota 5 vliv nejmenší.

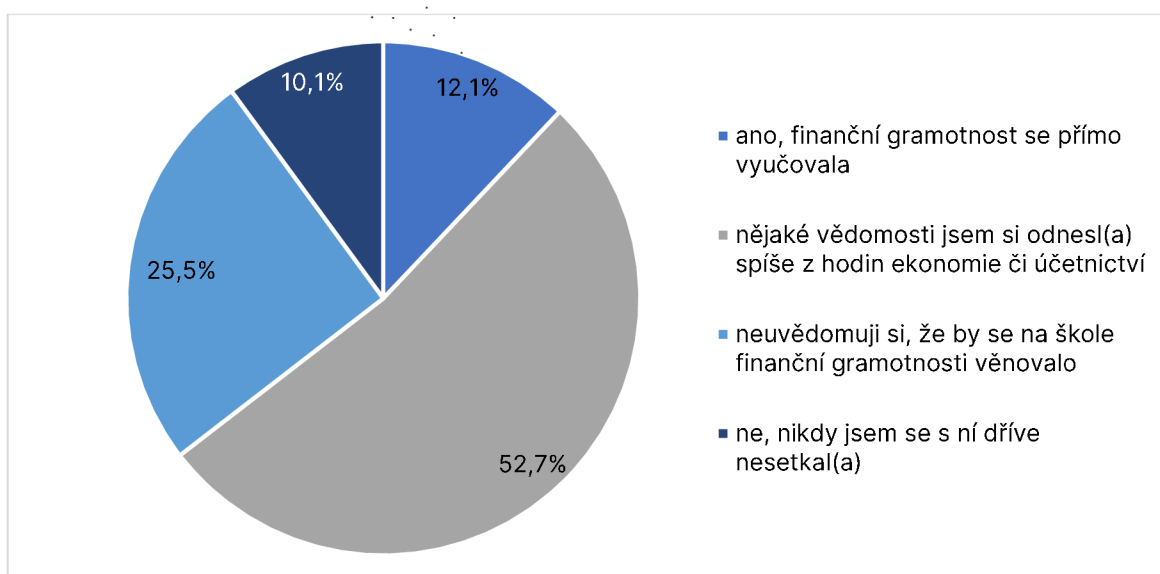

Obrázek 3: Struktura odpovědí na otázku: „Ohodnoťte na škále 1 až 5, jak se nabízené varianty podílely na vašem finančním vzdělávání.“

Zdroj: Vlastní zpracování

I když je finanční vzdělávání povinné i na středních školách a mělo by být zahrnuto do výukového programu, pouze 7,4 % respondentů uvedlo, že se na jejich finančním vzdělávání nejvíce podílela škola. Dalších 48,7 % dotazovaných dalo vlivu školy hodnotu 2-3. Nejvíce respondentů odpovědělo, že na jejich finančním vzdělávání má vysoký podíl rodina a přátelé. Toto tvrzení uvedlo 44,6 % dotázaných studentů. Na obrázku č. 3 je možné vidět, že rodina a přátelé mají větší podíl na finančním vzdělávání než škola nebo odborníci z praxe. Respondenti získávali potřebné informace i samostudiem ve svém volném čase. Při sečtení hodnoty 1 a hodnoty 2 se celkem věnovalo samostudiu 61,1 % dotazovaných. Z obrázku č. 3 lze dále vyčíst, že 52 % dotazovaných bylo takového názoru, že odborníci z praxe neměli žádný vliv na jejich finanční vzdělávání

V návaznosti na nízký podíl školy na finanční vzdělávání byla studentům položena doplňková otázka, zda byla do jejich výukového plánu zahrnuta finanční osvěta. Studenti si mohli vybrat ze 4 možností.

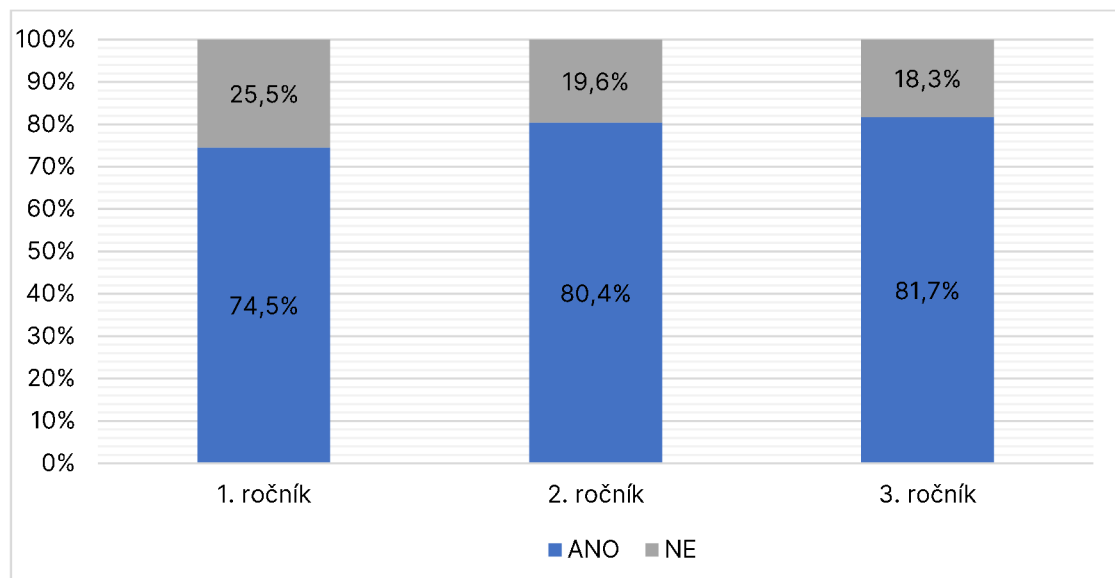

Obrázek 4: Struktura odpovědí na otázku: „Zahrnoval výukový plán na vaší střední škole finanční gramotnost?“

Zdroj: Vlatní zpracování

S přímou výukou finanční gramotnosti se setkalo pouze 12,1 % dotazovaných. Jak je vidět na obrázku č. 4, 52 % dotazovaných uvedlo, že si nějaké finanční dovednosti odnesli z hodin ekonomie či účetnictví. Dalších 25,2 % studentů si neuvědomuje, že by se na jejich střední škole finanční gramotnost specificky vyučovala. Před nástupem na TUL se 10,1 % studentů s výukou finanční gramotnosti vůbec nesetkalo.

Každý člověk by měl poznat hodnotu peněz a umět s nimi i hospodařit. Následující otázka v dotazníkovém šetření byla zaměřena na to, jestli si studenti během studia na vysoké škole vydělávají svoje vlastní peníze.

Obrázek 5: Struktura odpovědí na otázku: „Vyděláváte si během svého studia svoje vlastní peníze?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Během vysokoškolského studia si svoje vlastní peníze vydělává celkem 77,9 % studentů. Na obrázku č. 5 lze vidět podrobnější rozdělení respondentů podle ročníku a typu odpovědi na otázku. Přes 80 % respondentů z vyšších ročníků si během studia vydělává svoje vlastní peníze a nejsou tedy zcela závislí na podpoře svých zákonných zástupců.

Další otázka v dotazníku byla zaměřena na to, jak studenti mají nastavené myšlení a jaký postoj mají nejen ke svým vydělaným penězům, ale celkově, jaká životní filozofie je nejvíce vystihuje. Na výběr měli studenti z pěti možností:

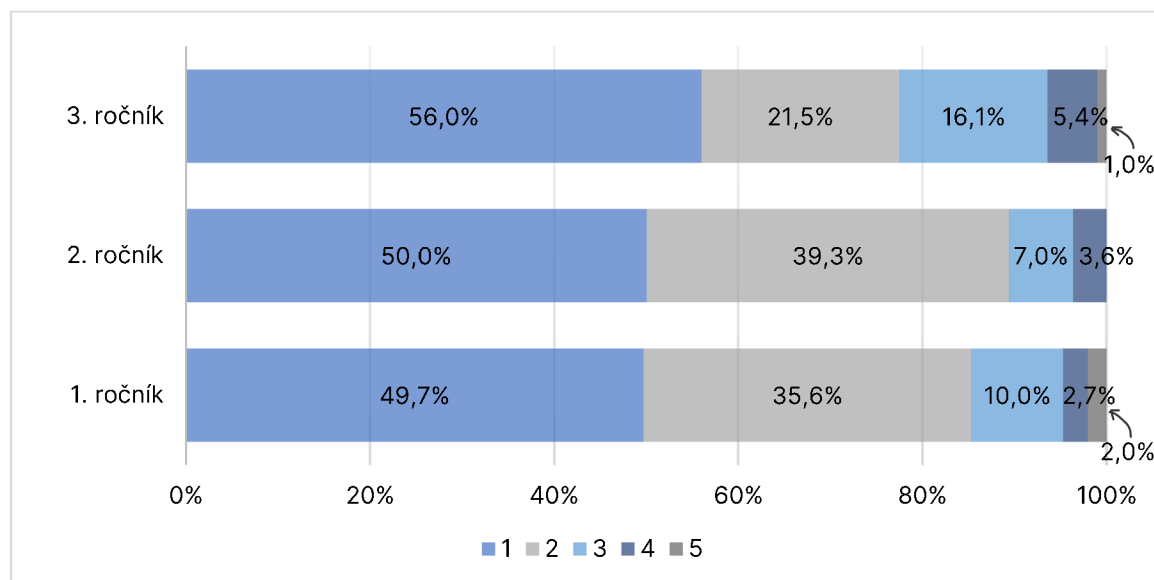
- platím všechno včas;
- peníze jsou od toho, aby se utráceli;
- mám dlouhodobé finanční cíle a pracuju na nich;
- předem si rozmyslím, jestli danou věc potřebuji a mohu si je dovolit;
- jiné (studenti mohli uvést svoji vlastní filozofii).

Na životní filozofii: „Předem si rozmyslím, jestli danou věc potřebuji a mohu si ji dovolit.“ odpovědělo kladně 56,4 % dotazovaných. Dalších 17,8 % respondentů má nastavené svoje dlouhodobé finanční cíle, na kterých pracuje a snaží se jich dostat. Hlavně mít zaplacené všechno včas preferuje 15,4 % dotazovaných studentů. Oproti tomu, 7 % studentů bere peníze jako prostředek, který má sloužit k utrácení. Tuto filozofii preferovali spíše studenti z nižšího ročníku bakalářského studia.

Studenti, kteří si vydělávají svoje vlastní peníze a znají jejich hodnotu dokáží nad nimi přemýšlet hlouběji a s rozvahou. V kolonce jiné, mohli studenti uvést svoji vlastní životní filozofii týkající se financí, kterou uplatňují. Zde jsou vybrané příklady:

- Kombinace myšlenky, že peníze jsou oběživo a musí se stále točit a zároveň platím všechno s předstihem.
- Co potřebuji, si koupím hned, co si přeji koupím si v závislosti na hodnotě.
- Kdo šetří, má za tři.
- Peníze jsou zdroj, podobně jako čas nebo znalosti a dovednosti.
- Nešetřím, jelikož nemám žádné finanční závazky.
- Peníze můžu ztratit, ale vydělám si je zpět, to stejné nefunguje s časem.
- Peníze vydělávají další peníze.
- Šetřím proto, abych si mohl vybrat štěstí nad penězi.
- Když si danou věc mohu koupit 5x, koupím si ji bez rozmyšlení.

U studentů bylo dále zjišťováno, jestli mají přehled o svých příjmech a výdajích, tedy o svém osobním rozpočtu. Měli se pokusit sami sebe ohodnotit na *Likertově škále* od 1 až do 5, kdy hodnota 1 znamenala naprostý souhlas s tvrzením a hodnota 5 naopak naprostý nesouhlas s tvrzením.

Obrázek 6: Struktura odpovědí na tvrzení: „Mám představu o svých příjmech a výdajích.“

Zdroj: Vlastní zpracování

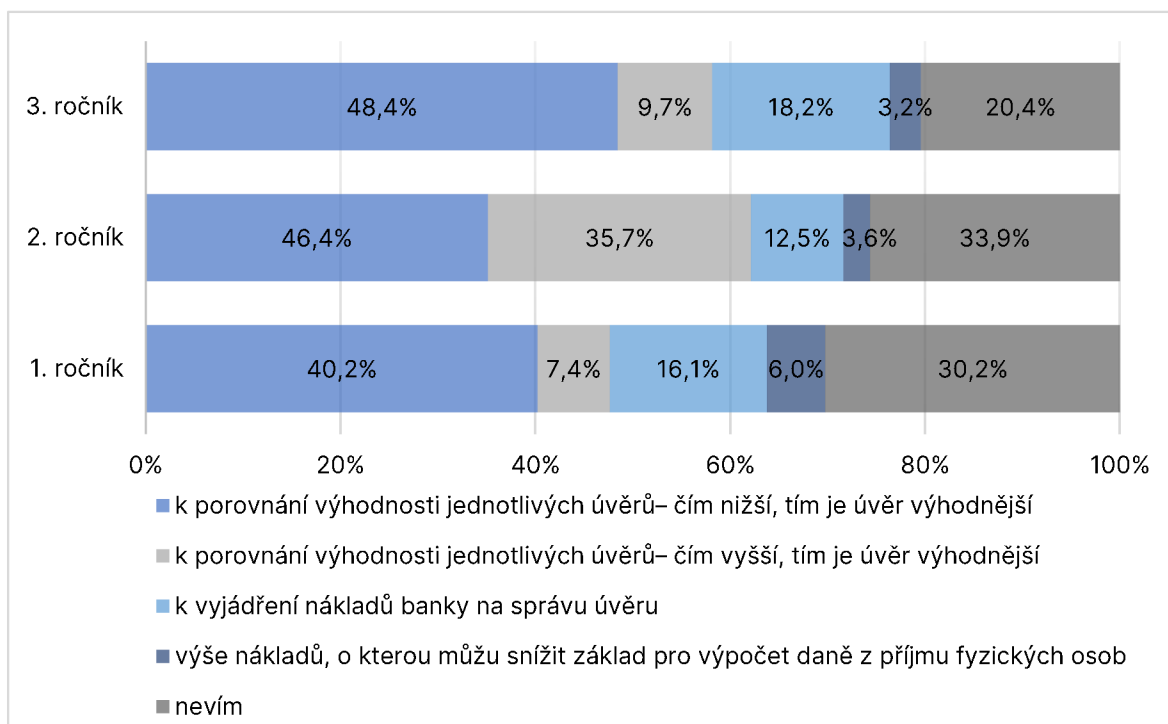
Z obrázku č. 6 vyplývá, že studenti z 1. a 2. ročníku mají podobný přehled o svých příjmech a výdajích. Z 1. ročníku naprosto souhlasí (hodnota 1) s tvrzením 49,7 % dotazovaných a dalších 35,6 % dotazovaných souhlasí (hodnota 2) s tvrzením. Rovněž z 2. ročníku naprosto souhlasí (hodnota 1) s tvrzením 50 % dotazovaných a 39,3 % respondentů souhlasí (hodnota 2) s tvrzením. Naopak ze 3. ročníku 56 % dotazovaných naprosto souhlasí (hodnota 1) s tvrzením.

Dále dotazník obsahoval otázku, jestli u studentů někdy došlo k situaci, že si museli půjčit peníze. Tuto otázku zodpovídali pro 4 nejčastější způsoby půjčování peněz: od rodiny, od přátel, od bankovní instituce nebo od nebankovní instituce. Otázka měla dichotometrickou charakteristiku, odpovědět bylo možné ano nebo ne. Ze všech respondentů si 45,6 % již půjčilo peníze od rodiny a také 15,8 % respondentů uvedlo, že si museli půjčit od svých přátel. Naopak 4,7 % respondentů volilo cestu půjčení peněz od bankovní instituce a pouze 1,7 % dotazovaných někdy využilo služby nebankovních institucí.

3.4 Vyhodnocení finančních znalostí studentů TUL

Poslední část dotazníkového šetření byla zaměřena na pojmy, definice a životní situace, se kterými se nejen studenti, ale i veškerá populace setkává v běžném životě. Otázky byly tvořeny podle **Standardu finanční gramotnosti** a pomocí testování finanční gramotnosti od MFČR.

Roční procentní sazba nákladů (RPSN) je nezbytnou informací jednotlivých úvěrů, která pomáhá rozhodovat o výhodnosti úvěru. Studenti měli vybrat správnou odpověď z nabízených možností. Správná odpověď na otázku byla: „RPSN slouží k porovnání výhodnosti jednotlivých úvěrů – čím nižší, tím je úvěr výhodnější“. Jedná se o celkové náklady, které spotřebitel zaplatí v období jednoho roku v souvislosti s úvěrem.

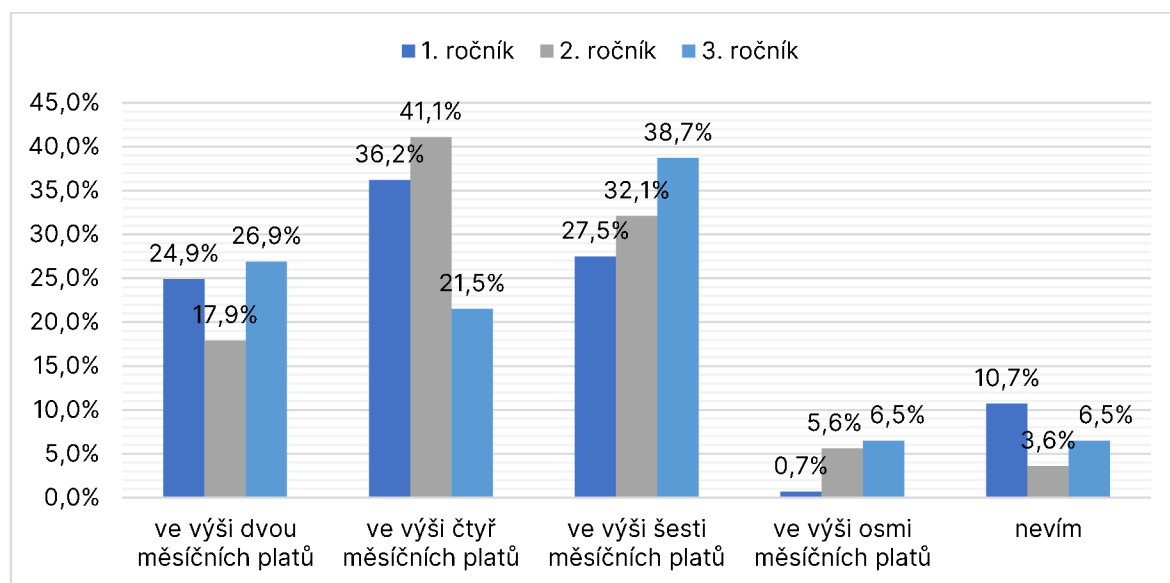
Obrázek 7: Struktura odpovědí na otázku: „K čemu slouží sazba RPSN (roční procentí sazba nákladů)?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Správnou odpověď volilo 40,2 % respondentů z 1. ročníku bakalářského ročníku. Ze 2. ročníku na otázku správně odpovědělo 46,4 % dotazovaných. Ze 3. ročníku označilo správnou odpověď 44 % studentů.

Nejčasnější odpovědí na otázku bylo „nevím“ nebo také „RPSN slouží k vyjádření nákladů banky na správu úvěru“, což není správná odpověď. Z obrázku č. 7 vyplývá, že správnou odpověď zvolilo o 8 % více studentů ze 3. ročníku oproti studentům z 1. ročníku. Dalším možným důvodem vyšší četnosti správných odpovědí je to, že někteří studenti ze 3. ročníku měli možnost se s RPSN setkat u půjčky od bankovní nebo nebankovní instituce. Oproti tomu 30,2 % respondentů z 1. ročníku označilo možnost „nevím“.

Důležitým krokem pro správné hospodaření s osobními financemi je dostatečná finanční rezerva pro nečekané akutní výdaje. Odborníci se shodují v tom, že dostačující finanční rezerva by měla tvořit tři měsíční platy, avšak doporučená minimální finanční rezerva je alespoň šest měsíčních platů. Studenti měli vybrat jednu odpověď z nabízených možností, jaká je doporučená minimální finanční rezerva. Za správnou odpověď bylo považováno odpověď „šest měsíčních platů“.

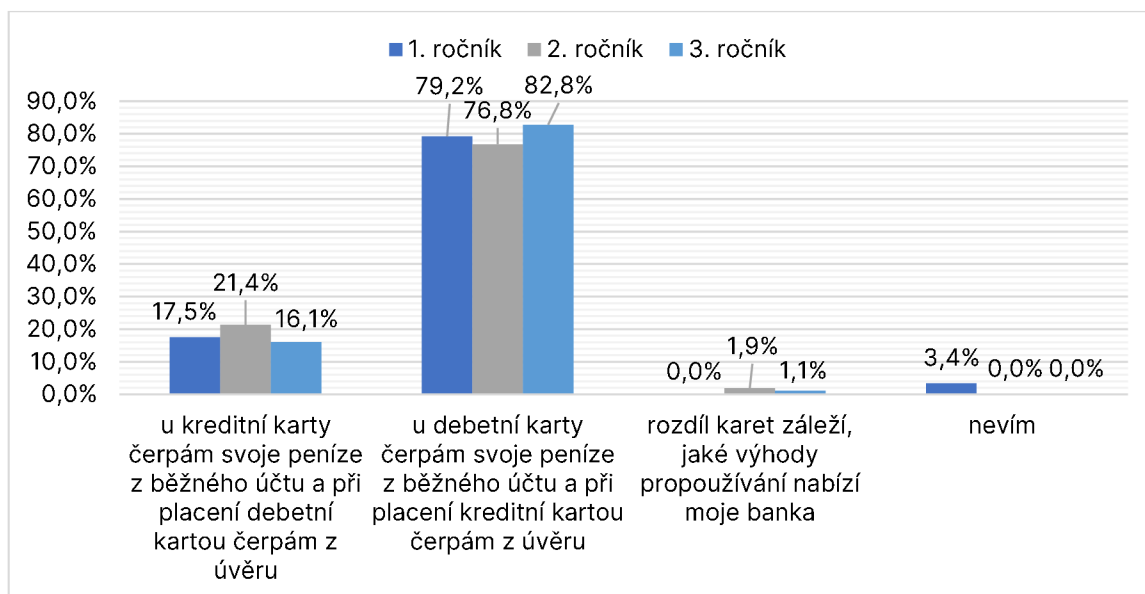
Obrázek 8: Struktura odpovědi na otázku: „Jak vysoká je doporučená finanční rezerva domácnosti?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Z obrázku č. 8 lze vyčíst, že studenti si nejsou příliš jisti odpovědí. Odpovědi se nejspíš lišili i z toho důvodu, že studenti mají rozdílné představy o tom, jak vysoké měsíční náklady mají.

Neuvědomují si, že při neočekávané situaci by jim dva až čtyři měsíční platy nevystačily. Z výsledků je zřejmá i rozdílnost mezi ročníky. Studenti z vyššího ročníku mají vyšší povědomí o doporučené finanční rezervě, i z toho důvodu, že nejspíš již musí s penězi efektivně hospodařit. Nejvíce odpovědí se vyskytuje hned u tří možností: ve výši dvou měsíčních platů, ve výši čtyř měsíčních platů a ve výši šest měsíčních platů. Z 1. ročníku správně odpovědělo 27,5 % dotazovaných a ze 2. ročníku správně odpovědělo 32,1 % dotazovaných. Z nejvyššího 3. ročníku správnou odpověď uvedlo 38,7 % dotazovaných. Z celého bakalářského studia odpovědělo správně na otázku pouze 31,9 % respondentů

Placení kartou je v dnešní době běžnou součástí života. Ve finančním světě existují dva nejčasnější druhy platebních karet, a to kreditní a debetní. Výběr karty záleží na tom, jaké podmínky jsou pro daného člověka atraktivní a vhodné. Studenti měli výběrem správné odpovědi definovat rozdíl mezi debetní a kreditní kartou. Správná odpověď na otázku je, že u debetní karty čerpám svoje peníze z běžného účtu a při placení kreditní kartou čerpám úvěr od bankovní či nebankovní instituce.

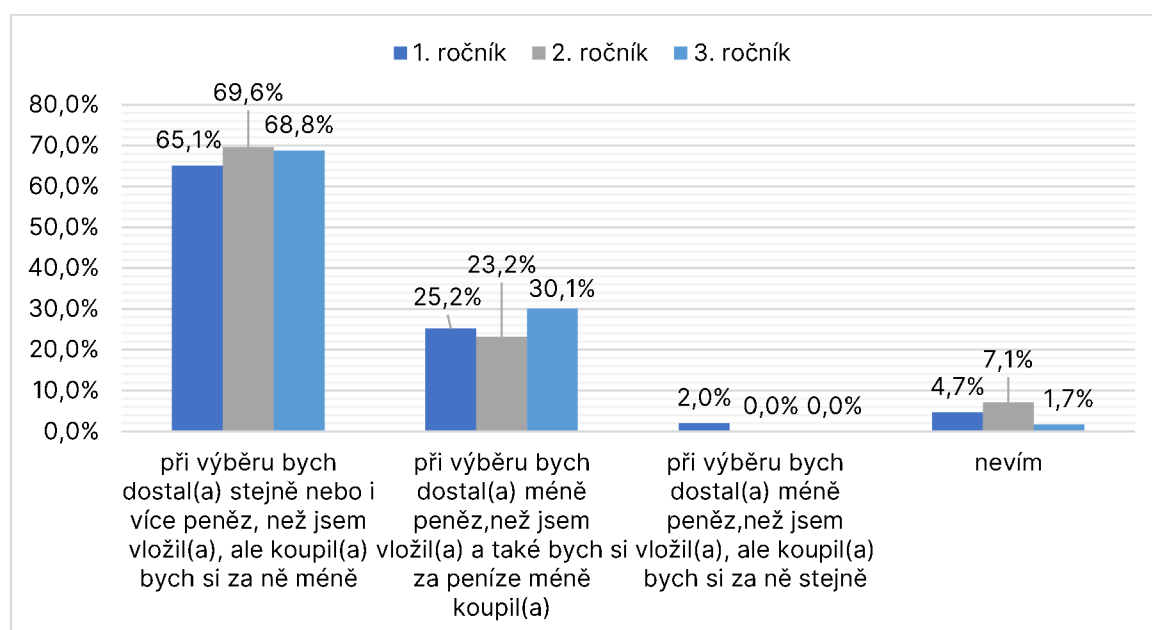

Obrázek 9: Struktura odpovědí na otázku: „Jaký je rozdíl mezi kartou debetní a platební?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Z obrázku č. 9 lze se spolehlivostí říct, že studenti ve většině případů odpověděli správně. Z 1. ročníku správnou odpověď uvedlo 79,2 % dotazovaných. Z 2. ročníku správně odpovědělo 76,8 % dotazovaných a z posledního ročníku bakalářského studia správnou odpověď uvedlo 82,8 % dotazovaných. Celková úspěšnost v určení rozdílnosti mezi oběma variantami platebních karet byla 79,9 % správných odpovědí. Z dotazníkového šetření je patrné, že 3,4 % respondentů z 1. ročníku nevědělo, jaká odpověď je správná. Oproti tomu respondenti ze 3. ročníku volili častěji správnou odpověď.

Následující otázka byla na téma *inflace*. Výše inflace ovlivňuje hodnotu peněz v oběhu. Logickým uvažováním měli studenti rozhodnout, jak se zhodnotí peníze uložené bance, pokud se během této doby zvýší míra inflace o několik procent. Správná odpověď na otázku je, že při výběru dostane člověk stejně nebo více peněz, než vložil, ale koupí si za ně méně komodit.

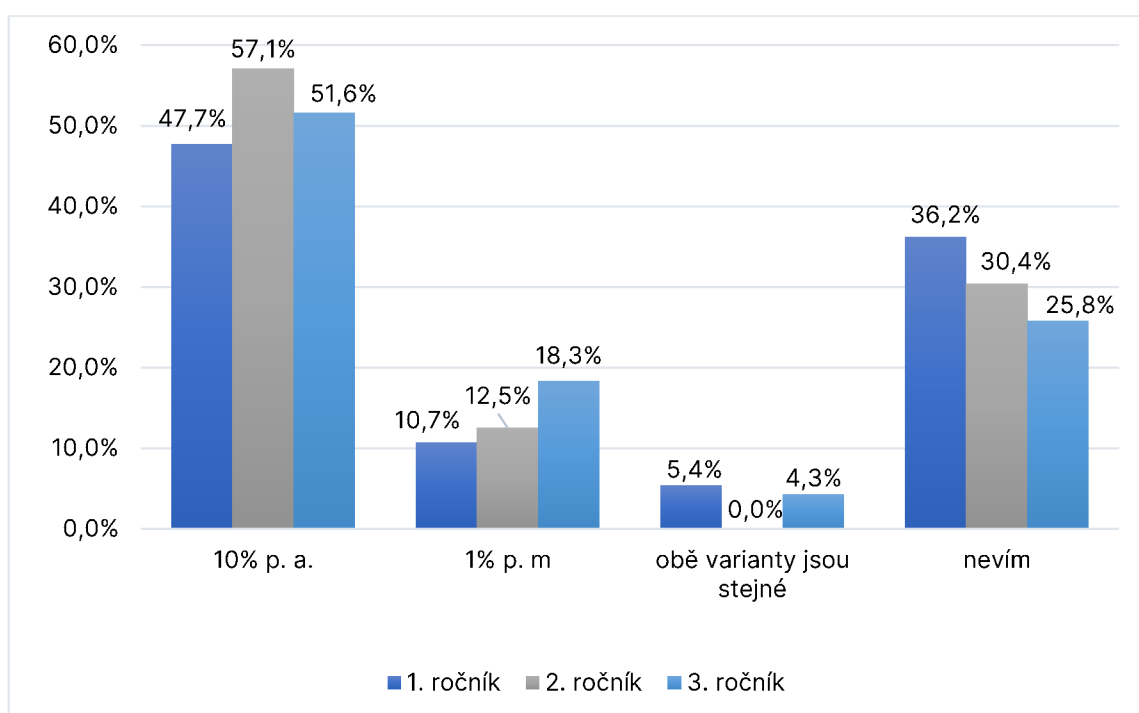
Obrázek 10: Struktura odpovědí na otázku: „Během několika měsíců se zvýšila míra inflace. Jak se zhodnotily peníze uložené v bance?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Z obrázku č. 10 vyplývá, že správně odpověděla nadpoloviční většina všech studentů z bakalářského studia. Z 1. ročníku uvedlo správnou odpověď 65,1 % dotazovaných, dále 69,6 % dotazovaných z 2. ročník bakalářského studia jsou téhož názoru. Z nejvyššího 3. ročníku správnou odpověď uvedlo 68,8 % dotazovaných.

Nesprávnou odpověď, že při výběru peněz dostanou méně, než vložili a také si za ně méně koupí, vybralo celkem 27,9 % dotazovaných studentů z bakalářského studia.

V dotazníku byla dále položena otázka, kde studenti měli také logickým uvažováním určit, který úvěr bude pro ně výhodnější, jestliže bude úročen 10% p. a. nebo 1% p. m. Správná odpověď je, že pro dlužníka bude výhodnější úvěr s úrokem 10% p. a.

Obrázek 11: Struktura odpovědí na otázku: „Který úvěr bude pro Vás jako dlužníka výhodnější, který má úrok 10% p. a., nebo ten úročený s 1% p. m.?“
Zdroj: Vlastní zpracování

Z 1. ročníku odpovědělo správně 47,7 % dotazovaných. Z nejvyššího 3. ročníku bakalářského studia odpovědělo správně 51,6 % dotazovaných. Nejvíce správných odpovědí se vyskytlo u 2. ročníku, kde tuto odpověď zaznamenalo 57,1 % dotazovaných. Ze všech respondentů z TUL, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, 31,9 % studentů nevědělo, jakou odpověď mají označit. Na obrázku č. 11 je vidět, že studenti z vyšších ročníků se snažili správně odpovědět, proto volili možnost s 10% p. a. nebo možnost s 1% p. m. Studenty nejspíš zmátlo i to, že si neuvědomili rozdíl mezi roční (p. a.) a měsíční (p. m.) úrokovou sazbou. Naopak tomu respondenti z 1. ročníku, pokud nevěděli správnou odpověď, se přikláněli k možnosti „nevím“.

Další otázka byla zaměřena na budoucí hodnotu vložené částky při ročním připisování úroků. Jednalo se o jednoduchý příklad, kde se nezohledňovala daň a ani žádné poplatky. Pro výpočet budoucí hodnoty si studenti měli uvědomit, že bude potřeba použít složené úročení, tzv. že přičtený úrok na konci roku se dalším rokem dále úročí. Pro výpočet se používá následující vzorec:

$$K_n = K_0 * (1 + i)^n \quad (1)$$

$$K_n = 1.000 * (1 + 0,02)^5$$

$$K_n = 1.104,1 \text{ Kč}$$

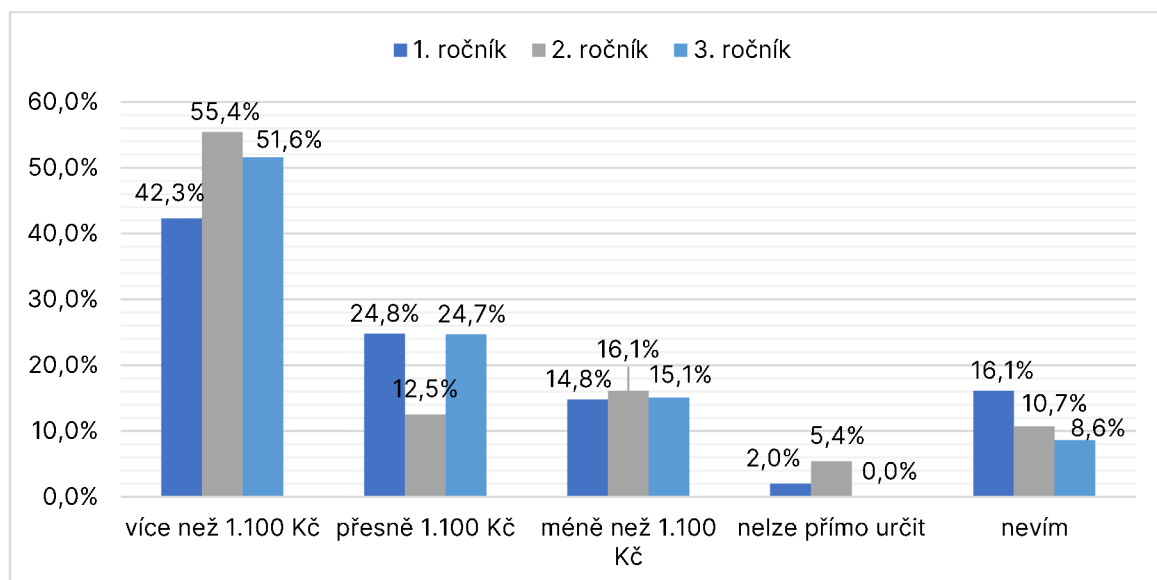
kde: K_n = budoucí hodnota kapitálu,

K_0 = současná hodnota kapitálu,

n = doba splatnosti,

i = roční úroková sazba.

Správná odpověď na otázku byla, že po 5 letech spoření a s 2% p. a. si studenti vyberou více než 1.100 a to kvůli složeného úročení.

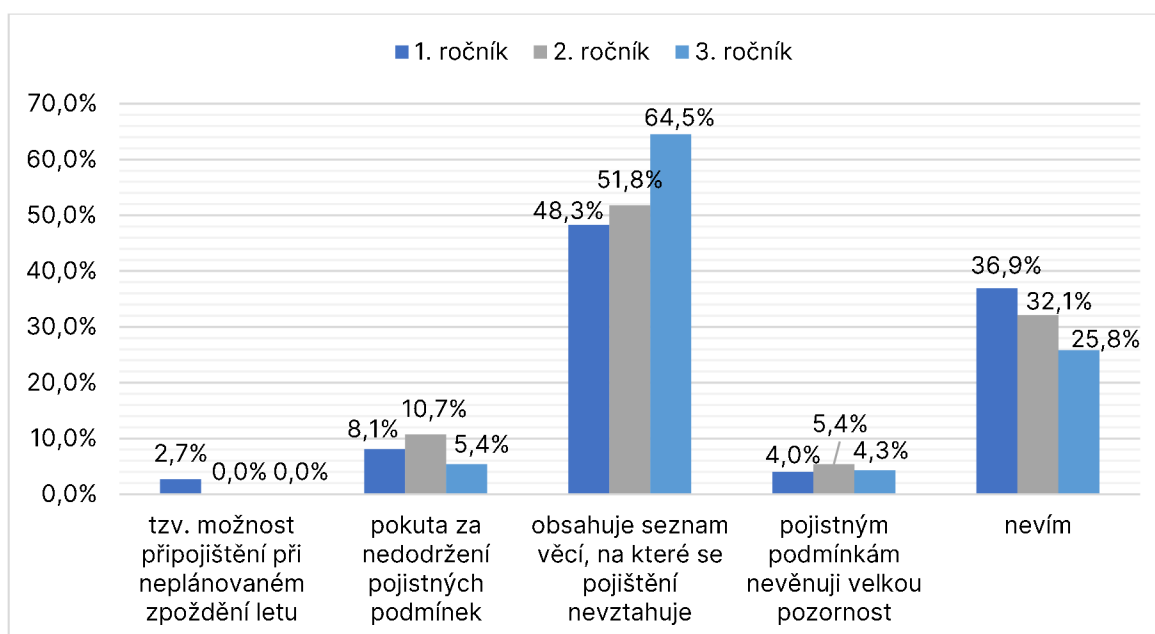
Obrázek 12: Struktura odpovědí na otázku: „Na spořicí účet si vložíte 1.000 Kč. Na tomto účtu neprovedete žádné platby ani výběry. Jaká bude výše kapitálu za 5 let, jestliže úrokovací období je roční a úroková sazba činí 2 % p. a.?”

Zdroj: Vlastní zpracování

Na obrázku č. 12 lze vidět, že z 1. ročníku správně odpovědělo 42,3 % dotazovaných. Ze 3. ročníku 51,6 % dotazovaných je takového názoru, že za 5 let dostanou více než 1.100 Kč. Nejvíce správných odpovědí bylo opět u studentů ze 2. ročníku bakalářského studia, kdy správně odpovědělo 55,7 % dotazovaných. Při porovnání obrázku č. 11 a obrázku č. 12 je patrné, že právě studenti z 2. ročníku volili nejčastěji správnou odpověď. Jedným z hlavních důvodů může být i to, že studenti z ekonomické fakulty právě tento rok probírají na přednáškách úročení, spoření či investování. Zároveň je patrné, že studenti z vyšších ročníků si dokaží spočítat budoucí hodnotu svého kapitálu.

Druhá nejčtenější odpověď byla, že za 5 let bude na účtu přesně 1.100 Kč. Tuhle možnost zvolilo celkem 22,4 % respondentů. Nejvíce tuto možnost volili studenti studující 1. a 3. ročník, kdy u obou ročníků bylo shodně 24,8 %. Naopak si tuto možnost zvolilo pouze 12,5 % dotazovaných z 2. ročníku.

Další otázka se týkala pojištění a studenti měli vybrat z nabízených možností, zda při uzavírání pojištění mají přehled o tom, co v pojistných podmínkách znamená odstavec pojednávající o výlukách. Správná odpověď na otázku byla, že výluky pojednávají o seznamu věcí, na které se pojištění nevztahuje.

Obrázek 13: Struktura odpovědí na otázku: „O čem pojednávají výluky v pojistných podmínkách, když se zřizuje pojištění?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Z obrázku č. 13 lze vyčíst, že většina studentů, a to 54 % dotazovaných, uvedlo správnou odpověď. Z 1. ročníku uvedlo správnou možnost 48,3 % dotazovaných. Dalších 51,8 % studentů z 2. ročníku bakalářského studia jsou téhož názoru. Z nejvyššího ročníku vybralo správnou odpověď nejvíce studentů, a to 64,5 % dotazovaných. Z vyhodnocení výsledků u této otázky je patrné, že právě studenti ze 3. ročníku výrazně odpovídali lépe než studenti z 1. ročníku bakalářského studia. Rozdíl byl 16,2 %. Dále lze uvést, že 36,9 % studentů z 1. ročníku pravděpodobně neznalo správnou odpověď, proto volili možnost „nevím“.

Na oblast pojištění byla zaměřena i další otázka. Pro dotazníkové šetření byly vybrány tyto nejčastější druhy pojištění: havarijní pojištění, povinné ručení, pojištění domácnosti, pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu, zdravotní a sociální pojištění. Otázka zněla, jestli vybrané druhy pojištění jsou pro spotřebitele povinné či nepovinné. Správné odpovědi jsou uvedené v tabulce č. 7.

Tabulka 7: Struktura odpovědí na otázku: „Rozhodněte, která následujících pojištění jsou povinná a která ne.“

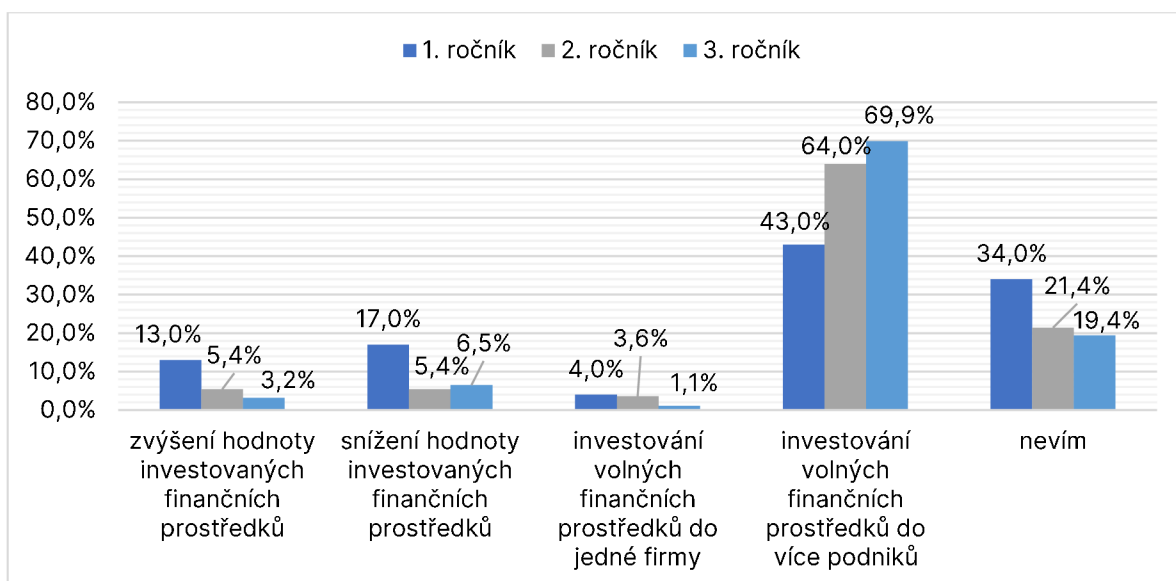
Ročník bakalářského studia	Havarijní pojištění	Povinné ručení	Pojištění domácnosti	Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu	Zdravotní pojištění	Sociální pojištění
	nepovinné	povinné	nepovinné	povinné	povinné	povinné
1. ročník	81,8 %	85,2 %	94,6 %	53,7 %	93,9 %	84,7 %
2. ročník	83,9 %	83,9 %	96,4 %	41,1 %	96,4 %	83,9 %
3. ročník	82,8 %	87,1 %	94,6 %	49,5 %	96,8 %	83,9 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak je patrné z tabulky č. 7, studenti mají velmi dobrý přehled o tom, jaká jsou pojištění povinná a která naopak ne. Todokládá i vysoké procentní zastoupení správných odpovědí, kdy studenti, až na jednu výjimku, odpovídali s více než 80% úspěšností. Rozdíly mezi jednotlivými ročníky jsou nepatrné, i když by studenti ze 3. ročníku měli být více úspěšní než studenti z 1. ročníku. Ačkoliv z obrázku č. 5 vyplynulo, že 78,9 % respondentů si během svého studia vydělává své vlastní peníze, tak polovina dotazovaných z bakalářského studia neví, že zaměstnavatel má povinnost sjednat svým zaměstnancům tzv. pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou při plnění pracovních úkolů. Přes 90 % správných odpovědí bylo zaznamenáno u možnosti, zda je zdravotní pojištění povinné.

Oproti tomu mělo sociální pojištění, které je také povinné, nižší procento správných odpovědí než právě zdravotní pojištění.

Další otázka byla zaměřena na další důležitý pojem z oblasti investování volných finančních prostředků spotřebitele. Studenti měli z několika možností vybrat tu, která charakterizuje pojem *diverzifikace*. Diverzifikace znamená, že spotřebitel investuje své volné finanční prostředky do více podniků, výrobků či cenných papírů, čímž eliminuje riziko ztráty a zvyšuje výnosnost.

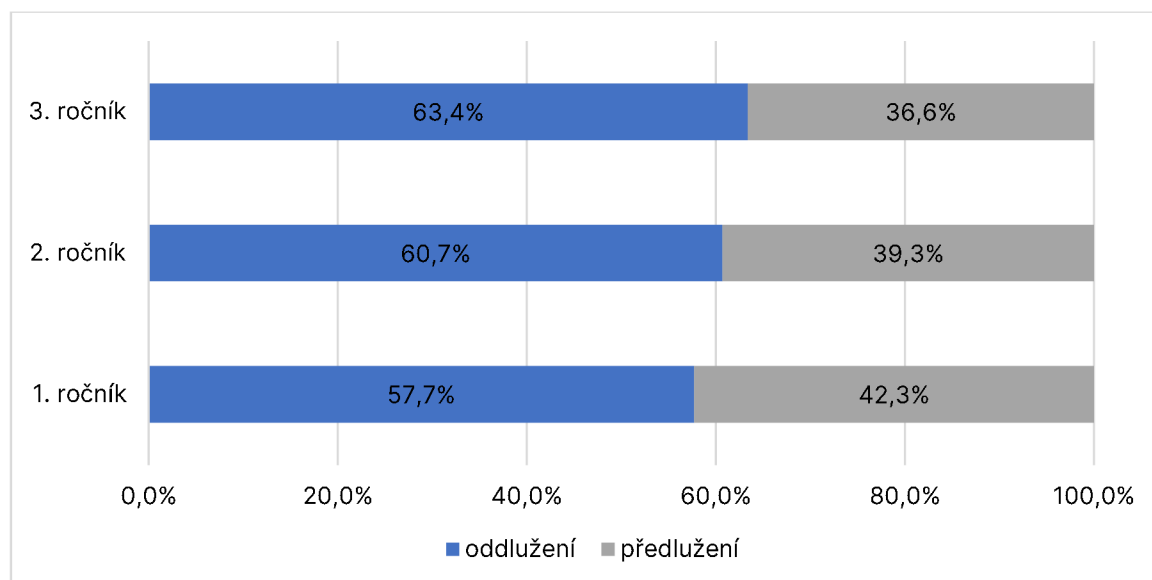

Obrázek 14: Struktura odpovědí na otázku: „Co si představujete pod pojmem „diverzifikace“?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Na obrázku č. 14 lze vidět, že nejvíce studentů volilo správnou odpověď, dále pak možnost „nevím“. Z 1. ročníku správně odpovědělo 43 % dotazovaných. Překvapivých 17 % respondentů z 1. ročníku se domnívá, že diverzifikace znamená snížení hodnoty investovaných finančních prostředků, což je nesprávná odpověď. Ze 2. a 3. ročníku správnou možnost volilo o poznání více studentů. Studenti nejspíš měli více tu možnost investovat své volné finanční prostředky než studenti z 1. ročníku. Správnou odpověď vědělo 64 % dotazovaných z 2. ročníku a dalších 69,9 % dotazovaných ze 3. ročníku bakalářského studia. Rozdíl mezi studenty 1. a 3. ročníku je značný, a to 26,9 %.

Dle **Standardů finanční gramotnosti** by studenti po skončení středoškolského studia měli rozeznat rozdíl mezi oddlužením a předlužením. Studenti mají umět navrhnout řešení pro předlužení a také by měli umět vysvětlit důsledky oddlužení. V následující otázce měli studenti vybrat, jakým slovem se dá jinak vyjádřit osobní bankrot. Správná odpověď byla možnost „oddlužení“. Otázka měla dichotometrický charakter.

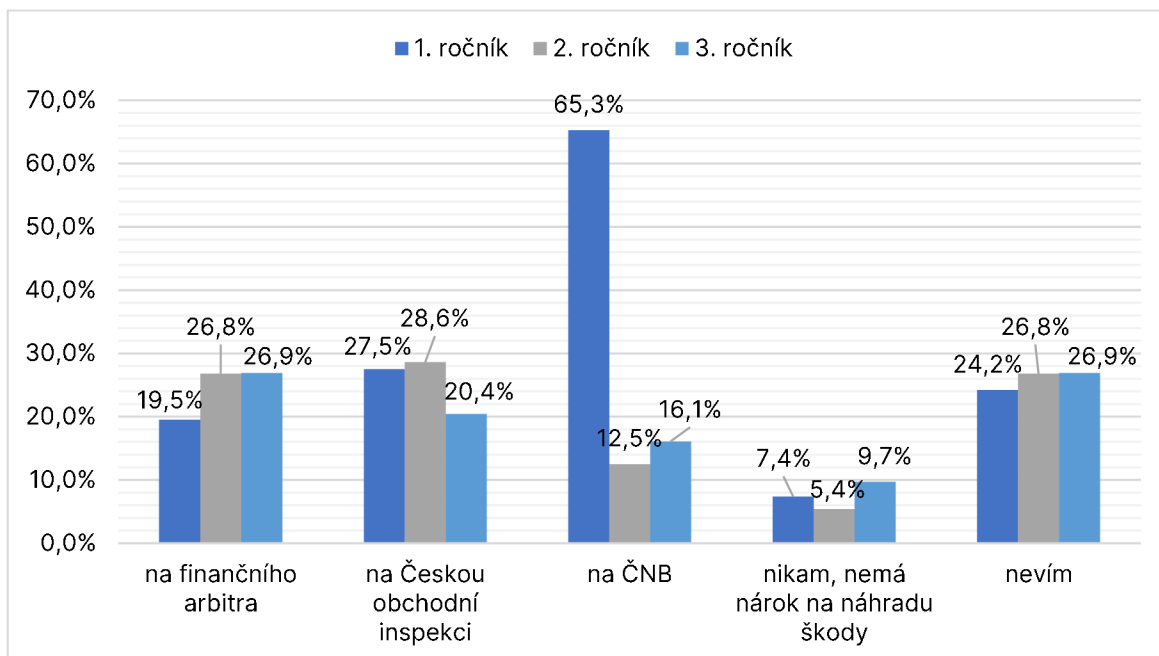
Obrázek 15: Struktura odpovědí: „Osobní bankrot je soudem řízený proces v insolvenčním řízení. Věřitelům musíte zaplatit minimálně 30 % ze závazku. Jakým jiným slovem se dá osobní bankrot vyjádřit?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Celková úspěšnost všech dotazovaných studentů z TUL byla 60 %, což je nadpoloviční většina. Z 1. ročníku označilo správnou odpověď 57,7 % dotazovaných. Dalších 60,7 % studentů z 2. ročníku bakalářského studia jsou téhož názoru. Ze 3. ročníku odpovědělo správně 63,4 % dotazovaných, což je více než celkový průměr správných odpovědí. Rozdíl mezi 1. a 3. ročníkem byl 5,7 %, kdy studenti z vyšší ročníku odpovídali lépe. Nicméně by výsledky měly být mnohem lepší ve všech ročnících, jelikož tyto pojmy jsou zahrnuty ve Standardu finanční gramotnosti.

Studentům byla v další otázce vykreslena jedna životní situace, která měla prověřit, jak by se právě oni k této okolnosti postavili. Otázka se týkala Jany Nové, která zadala příkaz k úhradě faktury. Banka ale převedla peníze až o 3 dny později. Za pozdní uhrazení faktury musela být zaplacená pokuta, která byla uvedena ve smlouvě. Paní Nová pokutu uhradila a dále požaduje od banky náhradu škody.

Studenti měli vybrat z několika nabízených možností, na koho se má paní Nová obrátit, pokud má na to právo. Orgán, který řeší spory mezi spotřebitelem a finanční institucí, je *finanční arbitr*.

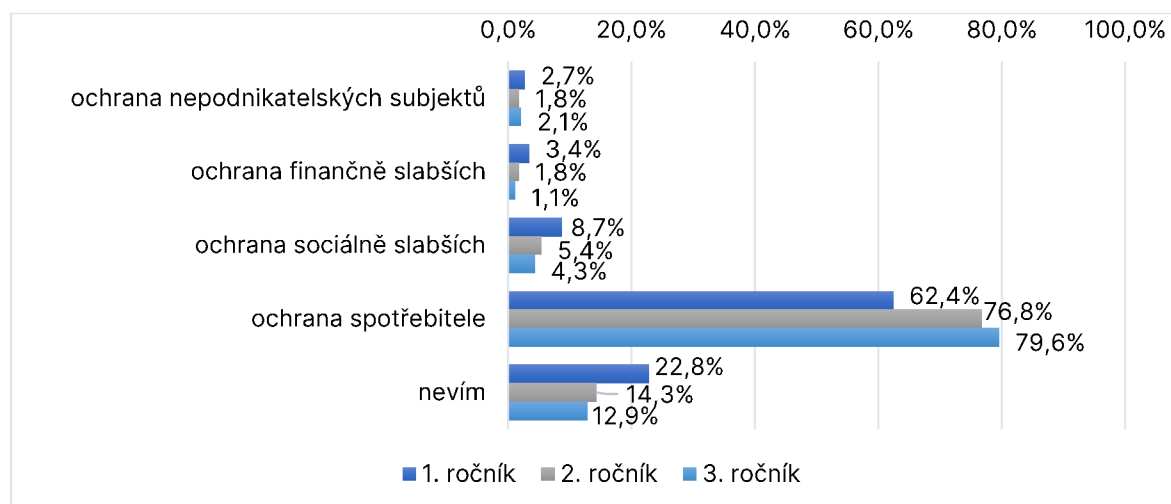

Obrázek 16: Struktura odpovědí na otázku: „Jana Nová zadala příkaz k úhradě faktury. Banka nepřevedla peníze, jak měla, nýbrž až o 3 dny později. Ve smlouvě byla uvedena pokuta za pozdní uhrazení faktury. Ta byla p. Novou uhrazena, ale teď požaduje od banky náhradu škody. Kam se má p. Nová obrátit?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Na obrázku č. 16 je patrné, že pouze 19,5 % dotazovaných z 1. ročníku volilo správnou odpověď. Dalších 26,8 % dotazovaných ze 2. ročníku jsou téhož názoru. Ze 3. ročníku 26,9 % dotazovaných ví, že správná odpověď je finanční arbitr. Rozdíl v odpovědích mezi 1. a 3. ročníkem je 7,4 %. Dále studenti z 1. ročníku si spíše myslí, že Česká obchodní inspekce je hlavním orgánem, který řeší spory mezi spotřebitelem a finanční institucí. Ze získaných dat lze vyhodnotit, že studenti spíše nevědí, kam se mají při sporu s finanční institucí obrátit.

Poslední otázka navazovala na předešlou položenou otázku. Spotřebitel, jakožto nakupující, mívá na finančním trhu slabší postavení. Aby se předešlo jakémukoliv znevýhodnění, byl nejen Ministerstvem financí České republiky, ale i dalšími resorty vytvořen systém pravidel, práv a povinností, které spotřebitele chrání na finančním trhu. Studenti měli z několika možností vybrat, jak se tato „ochrana“ nazývá. Správná odpověď je *ochrana spotřebitele*.

Obrázek 17: Struktura odpovědí na otázku: „Spotřebitel, jakožto nakupující, mívá na trhu slabší postavení. Jakou pomocnou ruku ve formě systému pravidel, práv a povinností mu Ministerstvo financí (a nejen tento resort) poskytuje?“

Zdroj: Vlastní zpracování

Obrázek č. 17 vyobrazuje, že 70,5 % studentů ví, že se na ně jako spotřebitele vztahuje tzv. ochrana spotřebitele. Z 1. ročníku správně odpovědělo 62,4 % dotazovaných. Dalších 76,8 % studentů ze 2. ročníku bakalářského studia vybralo správnou odpověď. Ze 3. ročníku totéž ví 79,6 % dotazovaných. Rozdíl mezi 1. a 3. ročníkem je značný, kdy správnou odpověď vědělo o 17,2 % více dotazovaných. Celkem 18,1 % studentů z bakalářského studia si vybralo možnost „nevím“.

3.5 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bylo zaměřené na zjištění úrovně finanční gramotnosti studentů TUL. Hlavním cílem bakalářské práce bylo pomocí dotazníku zjistit, jestli se úroveň finanční gramotnosti zvyšuje nebo snižuje v průběhu studia.

Tabulka 8: Vyhodnocení finančních znalostí studentů TUL

Ročník	Počet správných odpovědí	Četnosti
1. ročník	60, 41, 118, 97,71, 63, 72, 122,127,141, 80, 140, 126, 64, 86, 29, 93	149
2. ročník	26, 18, 43, 39, 32, 31, 29, 47, 47, 54, 23, 54, 47, 36, 34, 15, 43	56
3. ročník	45, 36, 77, 64, 48, 48, 60, 77, 81, 88, 46, 90, 78, 59, 25, 74	93

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě získaných dat od studentů TUL, které byly vyhodnoceny v praktické části bakalářské práce a dále zkontrolovány pomocí analýzy rozptylu vyplynulo, že studenti ze 3. ročníku mají vyšší povědomí a znalosti, co se týče finanční gramotnosti ve srovnání se studenty z 1. ročníku. *Analýza rozptylu* byla provedena v programu IBM SPSS Statistics. Výpočtem bylo prokázáno, že se míra finanční gramotnosti v průběhu studia zvyšuje. To se i nejvíce potvrdilo u těchto otázek:

- K čemu slouží sazba RPSN (roční procentí sazba nákladů)?
- Jak vysoká je doporučená finanční rezerva domácnosti?
- Jaký je rozdíl mezi kartou debetní a platební?
- Na spořicí účet si vložíte 1.000 Kč. Na tomto účtu neprovedete žádné platby ani výběry. Jaká bude výše kapitálu za 5 let, jestliže úrokovací období je roční a úroková sazba činí 2 % p. a.?
- čem pojednávají výluky v pojistných podmínkách, když se zřizuje pojištění?
- Co si představujete pod pojmem „diverzifikace“?
- Osobní bankrot je soudem řízený proces v insolvenčním řízení. Věřitelům musíte zaplatit minimálně 30 % ze závazku. Jakým jiným slovem se dá osobní bankrot vyjádřit?
- Spotřebitel, jakožto nakupující, mívá na trhu slabší postavení. Jakou pomocnou ruku ve formě systému pravidel, práv a povinností mu Ministerstvo financí (a nejen tento resort) poskytuje?

Z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že právě studenti ze 3. ročníku si více vydělávají své vlastní peníze. Poznávají hodnotu peněz a tím pak rozmýšlejí nad penězi jinak. Na otázku *Kam si ukládají své finanční prostředky* právě tito studenti ze 3. ročníku uvedli širší spektrum portfolia, kde se mimo jiné běžného účtu, objevilo také stavební spoření, akcie, dluhopisy, podílové fondy nebo také doplňkové penzijní spoření. Naopak tomu studenti z 1. ročníku ukládají své finanční prostředky spíše na klasický běžný účet.

Z dotazníkového šetření dále vyplývá, že celkově studenti mají všeobecný přehled, ale mají pak problém své nabyté znalosti a dovednosti aplikovat do běžného života a neumí smýšlet efektivně nad situací.

Ze získaných dat od studentů TUL mohly být potvrzeny nebo vyvráceny následující předpoklady, které byly stanoveny spolu s hlavním cílem bakalářské práce:

Předpoklad č. 1: Do dotazníkového šetření se zapojí více studentů z 1. ročníku než studenti ze 2. a 3. ročníku bakalářského studia.

Předpoklad č. 1 byl potvrzen. Do dotazníkového šetření se zapojilo výrazně více studentů z 1. ročníku než z vyšších ročníků. Studenti z 1. ročníku tvořili 50 % z celkových respondentů. Důvodem je i to, že letos do 1. ročníku nastoupilo mnohem více studentů než předchozí roky. Také všichni studenti pak ve studiu dále nepokračují.

Předpoklad č. 2: Základní a střední školy zajistily studentům dostačující finanční vzdělání.

Předpoklad č. 2 nebyl potvrzen. I když je finanční vzdělávání od roku 2013 povinné zařadit do výukového plánu, tak studenti si nejsou vědomi, že by se na jejich škole finanční gramotnosti věnovalo nebo se přímo vyučovala. Oproti tomu 52,2 % studentů uvedlo, že nějaké znalosti si odnesli z hodin ekonomie či účetnictví. Dle odpovědí na další otázku *Ohodnoťte na škále 1 až 5, jak se nabízené varianty podílely na vašem finančním vzdělávání* (hodnota 1 znamenala největší vliv a hodnota 5 nejnižší vliv) ohodnotilo školu 77,8 % respondentů hodnotou 3 až 5. Výrazný podíl na jejich finančním vzdělávání měla rodina, kterou hodnotou 1 a hodnotou 2 ohodnotilo 75,5 % dotazovaných. Rodina je základním bodem sociální kultury, od které si člověk už od raného dětství odnáší nejvíc.

Předpoklad č. 3: Studenti ze 3. ročníku ekonomické fakulty budou mít vyšší finanční povědomí než studenti ze 3. ročníku z ostatních fakult.

Předpoklad č. 3 byl potvrzen. Ze získaných dat z dotazníkového šetření lze vyčíst, že studenti ze 3. ročníku ekonomické fakulty mají vyšší míru finanční gramotnosti. To je způsobeno tím, že studenti s ekonomickým zaměřením mají lepší možnosti, jak svou finanční gramotnost rozvíjet. Veškeré znalosti získávají z hodin ekonomie či účetnictví, které jsou jejich součástí po dobu tří let vysokoškolského života.

Předpoklad č. 4: Průměrná úspěšnost ve vyhodnocení finančních znalostí bude v jednotlivých ročnících minimálně 65 %.

Předpoklad č. 4 byl částečně potvrzen. Průměrná úspěšnost studentů z 1. ročníku je přesně 60 %. Ze 2. ročníku je průměr správných odpovědí 64,8 %. Nejlépe dopadli studenti ze 3. ročníku, kteří předpoklad splnili. Průměrná finanční gramotnost se pohybuje okolo 67,1 %. Rozdíl tedy mezi 1. ročníkem a 3. ročníkem bakalářského studia činí 7,1 %. Z výsledků vyplývá, že studenti z 2. a 3. ročníku měli vyšší úspěšnost než respondenti, kteří se zúčastnili průzkumu *finanční gramotnost 2020* organizovaný OECD/INFE. ČBA (2022) zveřejnila výsledky svého průzkumu finanční gramotnosti obyvatel České republiky. Úspěšnost respondentů byla v průměru pouze 56 %. Z výsledků ČBA dále vyplývá, že respondenti s vysokoškolským vzděláním vykazovali mnohem lepších výsledků než respondenti se základním nebo středoškolským vzděláním.

3.6 Návrh opatření pro zvyšování finanční gramotnosti

V současné době je výuka finančního vzdělávání na základních školách a středních školách povinná. Vedení školy má ale volnou ruku, jak se k finančnímu vzdělávání postaví a jak ho zahrne do výukového plánu. Z dotazníkové šetření je zřejmé, že studenti se s výukou na školách, které navštěvovali před nástupem na vysokou školu, ve většině případu nesetkali, což znázorňují obrázky č. 3 a č. 4. Většinu dovedností, znalostí a informací si odnesli z hodin ekonomie nebo účetnictví. Žáci a studenti, kteří tyto předměty nemají ve výukovém plánu, jsou vysoce znevýhodněni. I když z psychologického hlediska vychází vztah k financím již z rodinného prostředí, školy by měli pokračovat a umožnit svým svěřencům větší prostor pro zvyšování *finanční gramotnosti* odbornou formou.

Žáci na základních školách se učí počítat a učí se, co jsou to peníze. Žáci ví, že existují půjčky a úroky a také, že lidé platí každý měsíc výdaje. Nedostávají už ale prostor pro další možnosti vzdělávání z oblasti finančního světa, se kterými se mohou potýkat v každodenním životě. Studenti na středních školách si již často vydělávají svoje vlastní peníze na různých brigádách. Tím to pro ně ale končí. Ve většině případů nevědí, jak mají s penězi efektivně zacházet, co je pro ně výhodné a berou peníze jako prostředek pro utrácení.

Na základní a středních školách by každý týden měla být jedna hodina věnována finančnímu vzdělávání. Pro nejmenší by bylo vhodné použít zábavnou formu pomocí her, cvičných papírů, pohádek či písniček. Tuto možnost poskytuje Česká spořitelna s projektem Abeceda peněz. U starších žáků a studentů lze výuku finančního vzdělávání oživit odborníky z praxe, kteří mohou znalosti a vědomosti znázorňovat na jednotlivých případech, se kterými se spotřebitelé setkali na finančním trhu a následně společně se staršími žáky a studenty navrhnout případné řešení.

Každý rok se celorepublikově koná akce pojmenovaná *Soutěž finanční gramotnosti*, za kterou stojí Global Money Week, EFPA Česká republika a METHODICA, Institut pro další vzdělávání. Žáci a studenti ze základních a středních škol porovnávají své znalosti a dovednosti v jednotlivých kategoriích, pod kterou spadají. Podobná soutěž by se mohla konat nejen mezi studenty TUL, ale i mezi ostatními vysokými školami, kde se mezi sebou postaví nejlepší týmy. Samotná soutěž by byla řízená Technickou univerzitou v Liberci a byla by přizpůsobená pro starší vysokoškolské studenty. Soutěž by měla dvě části. První z nich by se věnovala teoretickým znalostem z oblasti finančního vzdělávání. Ve druhé části by studenti měli za úkol vypracovat projekt na téma, které by bylo předem uvedené. Téma projektu by mohlo být zaměřené na životní finanční situaci, kde by studenti měli udělat rozbor situace a následně vymyslet řešení pro nápravu. Další výhodou projektu je to, že studenti musí svou práci odprezentovat a obhájit. Nelepší se jen jejich finanční gramotnost, ale také komunikační schopnosti, schopnost přednesu před publikem, schopnost týmové práce a také dokáže studentům pomoci umět řešit nečekané situace. Studenti TUL by pak své získané znalosti, dovednosti a schopnosti mohli předávat mladším jedincům a podílet se na jejich finančním vzdělávání.

Závěr

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a postojů, které jsou nezbytné k dosažení finanční prosperity. Vzdělání je velmi důležité pro to, aby člověk vedl spokojený život a mohl být začleněn do správného sociokulturního prostředí. Plnohodnotně vzdělaný člověk dokáže udělat taková rozhodnutí, která mu přinesou blahobyt. Být finančně gramotný slouží spotřebiteli jako forma ochrany nejen před ním, ale převážně před ostatními působícími na finančním trhu produktů a služeb. Takový člověk dokáže pracovat se svým osobním rozpočtem s ohledem na měnící se situaci. Obecně gramotný člověk umí číst a psát, ale finančně gramotný člověk ví, co a jak má číst, na co se ptát, vše si dokáže spočítat a rozvrhnout.

Finanční gramotnost je stále více v hledáčku státních organizací a finančních institucí, které se snaží přispět právě ke zvyšování finanční gramotnosti pomocí vytvořených internetových portálů, mobilních aplikací či materiálů, které jsou určeny přímo do škol. O rozvoj finanční gramotnosti se zaslouhuje ministerstvo financí, ministerstvo školství, Česká národní banka, Česká bankovní asociace, Česká spořitelna či Komerční banka. S nízkou finanční gramotností ve výsledku bojují všechny státy světa. Z toho důvod OECD vytvořila projekt, který se snaží bojovat proti chudobě, podporovat finanční gramotnost a vychovat generaci, která bude schopna předcházet budoucím krizím ve finančním světě.

Bakalářská práce se zaměřila právě na problematiku finanční gramotnosti u českých studentů z vysokých škol. Hlavním cílem bakalářské práce bylo na základě dotazníkového šetření zjistit, jestli se úroveň finanční gramotnosti zvyšuje či snižuje v průběhu studia. Práce porovnává studenty TUL z jednotlivých ročníků bakalářského studia mezi sebou. Dále na základě výsledků z dotazníkového šetření byly potvrzeny nebo vyvráceny stanovené předpoklady uvedené v **kapitole 3.1** na str. 44-45 a v **kapitole 3.5** na str. 66-67, kdy:

- Předpoklad č. 1 byl potvrzen.
- Předpoklad č. 2 nebyl potvrzen.
- Předpoklad č. 3 byl potvrzen.
- Předpoklad č. 4 byl částečně potvrzen.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 298 studentů bakalářského studia, a kromě fakulty architektury a umění, byly odpovědi zaznamenány ze všech fakult TUL. Do šetření se zapojilo nejvíce studentů z 1. ročníku. Z výzkumu bylo zjištěno, že studenti z 3. ročníku mají vyšší míru finanční gramotnosti než studenti z 1. ročníku bakalářského studia.

To je pravděpodobně způsobeno tím, že studenti během studia opravdu získávají potřebné znalosti. Další možností, proč starší studenti mají lepší výsledky, je to, že již mají více životních zkušeností než studenti z nižších ročníků. Z dotazníkového šetření také vyplývá, že školství, tak jak je v současné době nastaveno, nepodporuje dostatečně finanční vzdělávání. To si studenti vynahrazují samostudiem nebo získávají dostačující finanční povědomí z rodinného prostředí. Velkou výhodou do života mají studenti ekonomických oborů, protože řadu znalosti a všeobecný přehled získávají v hodinách ekonomie, účetnictví či bankovníctví.

Vyhodnocení dotazníku dává prostor k tomu, jestli by nebylo vhodné se zamyslet nad tím, jestli by míra finanční gramotnosti u studentů TUL nemohla být přeci vyšší. Avšak nejvhodnějším řešením proti nízké finanční gramotnosti, začíná již na základní škole, kde by se finančnímu vzdělávání měl dát větší prostor.

Seznam použité literatury

- ABECEDA PENĚŽ, 2023. *Abeceda peněz: Co děláme* [online]. Praha: Česká spořitelna. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.abecedapenez.cz/cs/uvod>
- ADAM, Jan, Jaromír ADAMEC, Jiří BANÝR, Tomáš BARTOŠEK, Karel BARTUŠKA a kol., 2010. *Ottova encyklopedie A-Ž*. Praha: Ottovo nakladatelství, str. 322. ISBN 978-80-7360-014-3
- BEZPEČNÉ BANKY, 2023. *O nás* [online]. Praha: ČBA. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.bezpecnebanky.cz/o-nas>
- BRABEC, Jiří, 2011. *Finanční gramotnost: srozumitelně a bez překážek*. Plzeň: ABC Finančního vzdělávání. ISBN 978-80-905057-0-4.
- ČBA, 2023. *Kdo jsme a co děláme* [online]. Praha: ČBA. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/>
- ČBA, 2022. *Finanční gramotnost Čechů 2022* [online]. Praha: ČBA. [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/financni-gramotnost-cechu-2022>
- ČESKÁ SPOŘITELNA, 2020. *Rezerva je základ* [online]. Praha: Česká spořitelna [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/blog/zdrave-finance/rezerva-je-zaklad>
- ČERNOHORSKÝ, Jan, 2020. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: GRADA Publishing. ISBN 978-80-271-2215-8
- ČNB, 2023. *O projektu* [online]. Praha: ČNB. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.penizenauteku.cz/mohlo-by-se-vam-hodit/o-projektu/>
- ČNB, 2022. *Ochrana spotřebitele* [online]. ČNB: Praha. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/ochrana-spotrebitele/>
- ČNB, 2018. *Historie měnové politiky na území České republiky*. [online] Praha: ČNB. [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/index.html
- ČSÚ, 2021. *Sčítání 2021: Pohlaví*. [online]. Praha: ČSÚ. [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/pohlavi>

- DITTRICHOVÁ, Jaroslava, Jitka PTATSCHEKOVA, 2013. *Dvacet let české koruny na pozadí vývoje obchodního bankovníctví v České republice*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4681-4
- DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, Luboš SMRČKA a kol., 2011. *Finanční vzdělávání pro střední školy. Se sbírkou řešených příkladů na CD*. Praha: C. H. Beck. str. 3-35. ISBN 978-80-7400-008-9
- EXEKUTORSKÁ KOMORA ČR, 2023. *Otevřená data o exekucích* [online]. Praha. [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/>
- FERNANDO, Jason, 2022. *What Is Financial Literacy and Why Is It So Important?* [online]. [cit. 2022-09-28]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/f/financial-literacy.asp>
- FINANČNÍ ARBITR a, 2022. *Základní informace* [online]. Praha: Finanční arbitr. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: https://finarbitr.cz/cs/financni-arbitr/zakladni-informace.html#prezkoumatelnist_rozhodnuti_financiho_arbitra_soudem
- FINANČNÍ ARBITR b, 2022. *Finanční arbitr v 10 bodech* [online]. Praha: Finanční arbitr. [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://finarbitr.cz/cs/>
- FIŠEROVÁ, Vlasta, 2018. *Sociologická encyklopedie: Rodina* [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rodina>
- GLOBAL MONEY WEEK, 2023. *Global Money Week* [online]. OECD: Paris. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.globalmoneyweek.org/>
- JANDA, Martin, 2010. *Peníze: Kdysi se platilo i ženami* [online]. Praha: RF Hobby. [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://21stoleti.cz/2010/01/21/penize-kdysi-se-platilo-i-zenami/>
- KODEROVÁ, Jitka, Jan HAVEL a Milan SOJKA, 2011. *Teorie peněz*. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-640-0
- KOMERČNÍ BANKA, 2022. *Diverzifikace* [online]. Praha: Komerční banka. [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <https://www.kb.cz/cs/podpora/slovník/vyrazy-zacinajici-na-d/diverzifikace>
- KUDLÍK, Vladimír, 2003. *Vývoj papírových platidel od roku 2018* [online] Praha: ČNB. [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/servis-pro->

[media/autorske-clanky-rozhovory-s-predstaviteli-cnb/Vyvoj-papirovych-platidel-od-roku-1918-00001](#)

MALLOWS, David, 2017. *What is literacy?* [online]. Brussels: European Commission. [cit. 2022-09-28]. Dostupné z: <https://epale.ec.europa.eu/en/blog/what-literacy#epale-comments-btn>

MELICHER, Ronald W. a Edgar A. NORTON, 2016. *Introduction to Finance*. 16th edition. New Jersey: John Wiley & Sons, s. 4. ISBN 978-1-119-39828-8

MFČR, 2010. *Národní strategie finančního vzdělávání*. Praha: MFČR. [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: file:///C:/Users/tu1_6/Downloads/PSFV_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani.pdf

MFČR a, 2014. *Spotřebitel* [online]. MFČR: Praha. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/ochrana-spotrebitele/spotrebitel>

MFČR b, 2014. *Finanční vzdělávání na školách* [online]. Praha: MFČR. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/financni-vzdelavani-na-skolach>

MFČR a, 2017. *Standard finanční gramotnosti* [online]. Praha: MFČR. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2017/standard-financni-gramotnosti-29163>

MFČR b, 2017. *Standart finanční gramotnosti* [online]. Praha: MFČR. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2017_Standard-financni-gramotnosti.pdf

MFČR, 2022. *Česko se i v příštím roce zapojí do mezinárodního projektu podpory finanční gramotnosti Global Money Week* [online]. Praha: MFČR. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/cesko-se-i-v-pristim-roce-zapoji-do-mezi-49597>

MFČR, 2023. *Projekty finančního vzdělávání* [online]. Praha: MFČR. [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/narodni-registr-projektu/projekty-financniho-vzdelavani>

MISHKIN, Frederic Stanley, 2011. *The Economics of Money, Banking and Finance Markets*. 4th edition. Toronto: Pearson Canada Inc. s. 43-44.

ISBN 978-0-321-58471-7. Dostupné z:
http://bibliotheque.pssfp.net/livres/THE_ECONOMICS_OF_MONEYS_BANKING_AND_FINANCIAL_MARKETS.pdf

MŠMT a, 2013. *Informace o úpravách Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2022-10-02]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani?highlightWords=M%C5%A0MT+2647%2F2013+210>

MŠMT b, 2013. *Přehled změn v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2022-10-02]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani?highlightWords=M%C5%A0MT+2647%2F2013+210>

MŠMT c, 2013. *Principy nezávislosti v oblasti finančního vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2022-10-02]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/33722/>

MÚDRÁ, Dominika, 2022. *Jak zlepšit svoji finanční gramotnost?* [online]. [cit. 2022-10-02]. Dostupné z: <https://financer.com/cz/jak-na-to/financni-gramotnost/>

NUV a, 2022. *Gramotnosti* [online]. Praha: NUV. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/gramotnosti-1>

NUV b, 2022. *Standard finanční gramotnosti* [online]. NUV: Praha. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/standard-fg.html>

OBČANSKÝ ZÁKONÍK, 2021. *ÚZ 1434 Občanský zákoník*. Ostrava: Sagit.
ISBN 978-80-7488-471-9

OECD, 2022. *OECD: Who We Are* [online]. Paris: OECD. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/about/>

OECD, 2020. *OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy Are* [online]. Paris: OECD. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>

REJNUŠ, Oldřich, 2014. *Finanční trhy*. Praha: GRADA Publishing.
ISBN 978-80-247-3671-6

- REJNIUŠ, Oldřich, 2016. *Finanční trhy: Učebnice s programem na generování cvičných testů*. Praha: GRADA Publishing. ISBN 978-80-247-5871-8
- ŘEHÁKOVÁ, Markéta, 2018. *Se zadlužením si neumí poradit ani vzdělaní lidé, v Česku je normální řešit ho další půjčkou* [online]. Praha. [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-66071050-se-zadluzenim-si-neumi-poradit-ani-vzdelani-lide-v-cesku-je-normalni-resit-ho-dalsi-pujckou-chyba-je-ve-vzdelavani-rika-sefka-dluhove-poradny>
- SEMERÁD, Pavel, 2018. *Jak stanovit cíl bakalářské práce (diplomky)?* [online]. Brno. [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://tatulda.cz/jak-stanovit-cil-bakalarske-prace-diplomky/>
- SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL, 2020. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-2886-0.
- WEBLEY, Paul, Carole BURGOYNE, Stephen LEA a Brian YOUNG, 2000. *The Economic Psychology of Everyday Life*. United Kingdom: Psychology Press. ISBN-13 978-0415188616

Seznam příloh

Příloha A	Dotazník pro studenty TUL	77
-----------	---------------------------------	----

Příloha A Dotazník pro studenty TUL

Krásný den, jmenuji se Tereza Urbanová a chtěla bych vás poprosit o vyplnění dotazníku, jehož cílem je zjištění úrovně finanční gramotnosti studentů v různých ročnících studia na vysoké škole. Jedná se o důležitou součást mé bakalářské práce, a proto doufám, že mi s tím pomůžete!

Chtěla bych vás poprosit, abyste si během vyplňování nevyhledávali informace na internetu nebo jinde a vypracovali jste ho samostatně. Prostě odpovídejte podle toho, co skutečně znáte či neznáte. Cílem dotazníku je získat povědomí o tom, jak se úroveň finanční gramotnosti zvyšuje nebo snižuje v průběhu studia. Dotazník je anonymní, takže se nebojte žádné odpovědi!

Moc děkuji za vyplnění dotazníku a přeji hodně úspěchů ve studiu! Dotazník je možné vyplnit do 14. 11. 2022.

**Označuje povinnou otázku*

Jestliže není uvedeno jinak, označte pouze jednu možnost.

1. Uvedte své pohlaví. *

- a) žena
- b) muž

2. Jaký ročník na TUL studujete? *

- a) 1. ročník bakalářského studia
- b) 2. ročník bakalářského studia
- c) 3. ročník bakalářského studia

3. Jakou fakultu na TUL studujete? *

- a) EF
- b) FS
- c) FUA
- d) FP
- e) FZS
- f) FM
- g) FT

4. Jakou střední školu jste navštěvovali před nástupem na TUL? *

- a) gymnázium
- b) obchodní akademii/ekonomické lyceum
- c) střední průmyslová škola
- d) střední pedagogická škola
- e) střední zdravotnická škola
- f) Jiné (napište)

5. Z jak velké obce pocházíte? *

- a) do 3.000 obyvatel
- b) od 3.001 do 15.000 obyvatel
- c) od 15.001 do 100.000 obyvatel
- d) od 100.101 do 1.000.000 obyvatel
- e) nad 1.000.000 obyvatel

6. Ohodnoťte na škále 1 až 5, jak se jednotlivé varianty podílely na vašem finančním vzdělávání. *

Ohodnoťte 1 = nejvíce, 5 = nejméně

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1 nejvíce	2	3	4	5 nejméně
škola	☐	☐	☐	☐	☐
rodina, přátelé	☐	☐	☐	☐	☐
vlastní vzdělání	☐	☐	☐	☐	☐
sociální sítě	☐	☐	☐	☐	☐
odborníci z praxe	☐	☐	☐	☐	☐
jiné	☐	☐	☐	☐	☐

7. Zahrnoval výukový plán na vaší střední škole finanční gramotnost? *

- a) ano, finanční gramotnost se přímo vyučovala
- b) ne, nikdy jsem se s ní dříve nesetkal(a)
- c) nějaké vědomosti jsem si odnesl(a) spíše z hodin ekonomie či účetnictví
- d) neuvědomuji si, že by se na škole finanční gramotnosti věnovalo

8. Který z následujících výroků nejlépe odpovídá vaší životní filozofii? *

- a) platím všechno v čas
- b) peníze jsou od toho, aby se utrácely
- c) mám dlouhodobé finanční cíle a pracuju na nich
- d) předem si rozmyslím, jestli danou věc potřebuji a mohu si ji dovolit
- e) Jiné (napiště svoji vlastní filozofii)

9. Vyděláváte si svoje vlastní peníze? *

- a) ano (*přeskočte na otázku č. 10*)
- b) ne (*přeskočte na otázku č. 11*)

10. Jaký druh smlouvy jste uzavřeli se zaměstnavatelem?

- a) dohodu o provedení práce (DPP)
- b) dohodu o pracovní činnosti (DPČ)
- c) hlavní pracovní poměr (HPP)
- d) nevím
- e) žádnou smlouvu jsme neuzavírali
- f) žádnou, pracuji jako OSVČ

11. Mám představu o svých výdajích a příjmech, tzv. o osobním rozpočtu. *

Označte jednu elipsu

	1	2	3	4	5	
naprosto souhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	naprosto nesouhlasím

12. Kam ukládáte své finanční prostředky? *

Více možných odpovědí

- a) běžný účet
- b) spořicí účet
- c) stavební spoření
- d) doplňkové penzijní spoření
- e) podílové fondy
- f) akcie
- g) dluhopisy
- h) nikam
- i) Jiné (napiště)

13. Došlo někdy k situaci, kdy jste si museli půjčit? *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	ano	ne
od rodiny	☐	☐
od přátel	☐	☐
od bankovní instituce	☐	☐
od nebankovní instituce	☐	☐

14. K čemu slouží sazba RPSN (roční procentní sazba nákladů)? *

- a) k vyjádření nákladů banky na správu úvěru
- b) k porovnání výhodnosti jednotlivých úvěrů – čím nižší, tím je úvěr výhodnější
- c) k porovnání výhodnosti jednotlivých úvěrů – čím vyšší, tím je úvěr výhodnější
- d) výše nákladů, o kterou můžu snížit základ pro výpočet daně z příjmu fyzických osob
- e) nevím

15. Vyberte jedno kritérium, které má pro vás nejvyšší váhu při rozhodování výběru půjčky. *

- a) RPSN
- b) výše úroku
- c) výše měsíční anuitní splátky
- d) doba splatnosti
- e) nevím
- f) neřeším
- g) Jiné (napište)

16. Jak vysoká je doporučená finanční rezerva domácnosti? *

- a) ve výši dvou měsíčních platů
- b) ve výši čtyř měsíčních platů
- c) ve výši šesti měsíčních platů
- d) nevím

17. Jaký je rozdíl mezi platební kartou debetní a kreditní? *

- a) u kreditní karty čerpám svoje peníze z běžného účtu a při placení debetní kartou čerpám z úvěru od bankovní instituce
- b) u debetní karty čerpám svoje peníze z běžného účtu a při placení kreditní kartou čerpám z úvěru od bankovní instituce
- c) rozdíl karet záleží, jaké výhody pro používání nabízí moje banka
- d) nevím

18. Během několika měsíců se zvýšila míra inflace. Jak se hodnotily peníze uložené v bance? *

- a) při výběru bych dostal(a) stejně nebo i více peněz, než jsem vložil(a), ale koupil(a) bych si za ně méně
- b) při výběru bych dostal(a) méně peněz, než jsem vložil(a) a také bych si za peníze méně
- c) při výběru bych dostal(a) méně peněz, než jsem vložil(a), ale koupil(a) bych si za ně
- d) nevím

19. Uvedte, jak vysoká byla meziroční inflace v září 2022. *

Uvedte míru v %.

20. Který úvěr bude pro Vás jako dlužníka výhodnější – ten, který je úročen 1 % p. m., nebo ten, který je úročen 10 % p. a.? *

- a) 10% p. a.
- b) 1% p. m.
- c) obě varianty jsou stejné
- d) nevím

21. Na spořicí účet si vložíte 1.000 Kč. Na tomto účtu neprovedete žádné platby ani výběry. Jaká bude výše kapitálu za 5 let, jestliže úrokovací období je roční a úroková sazba činí 2 % p. a.? *

Nezohledňuje se daň ani poplatky

- a) více než 1.100 Kč
- b) přesně 1.100 Kč
- c) méně než 1.100 Kč
- d) nelze přímo určit
- e) nevím

22. O čem pojednávají výluky v pojistných podmínkách, když se zřizuje pojištění? *

- a) tzv. možnost připojištění při neplánovaném zpoždění letu
- b) pokuta za nedodržení pojistných podmínek
- c) obsahuje seznam věcí, na které se pojištění nevztahuje
- d) pojistným podmínkám nevěnuji velkou pozornost
- e) nevím

23. Co si představujete pod pojmem „diverzifikace“? *

- a) zvýšení hodnoty investovaných finančních prostředků
- b) snížení hodnoty investovaných finančních prostředků
- c) investování volných finančních prostředků do jedné firmy
- d) investování volných finančních prostředků do více podniků
- e) nevím

24. Rozhodněte, která následující pojištění jsou povinná a která ne. *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku

	povinné	nepovinné
havarijní pojištění	☐	☐
povinné ručení	☐	☐
pojištění domácnosti	☐	☐
pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu	☐	☐
zdravotní pojištění	☐	☐
sociální pojištění	☐	☐

25. Pokud vám někdo nabízí šanci vydělat investováním hodně peněz, může se taky stát, že o hodně peněz přijdete? *

- a) souhlasím
- b) nesouhlasím

26. Jana Nová zadala příkaz k úhradě faktury. Banka nepřevedla peníze, jak měla, nýbrž až o 3 dny později. Ve smlouvě byla uvedena pokuta za pozdní uhrazení faktury. Ta byla p. Novou uhrazena, ale teď požaduje od banky náhradu škody. Kam se má p. Nová obrátit? *

- a) na finančního arbitra
- b) přímo na ČNB
- c) na Českou obchodní inspekci
- d) nikam, nemá nárok na náhradu
- e) nevím

27. Spotřebitel, jakožto nakupující, mívá na trhu slabší postavení. Jakou pomocnou ruku ve formě systému pravidel, práv a povinností mu Ministerstvo financí (a nejen tento resort) poskytuje? *

- a) ochrana nepodnikatelských subjektů
- b) ochrana finančně slabších
- c) ochrana sociálně slabších
- d) ochrana spotřebitele
- e) nevím

28. Osobní bankrot je soudem řízený proces v insolvenčním řízení. Věřitelům musíte zaplatit minimálně 30 % ze závazku. Jakým jiným slovem se dá osobní bankrot vyjádřit? *

- a) předlužení
- b) oddlužení